

**PLA D'ORDENACIÓ URBANÍSTICA DEL MUNICIPI DE
CASTELLDANS
OBJECTIUS GENERALS I PROGRAMA DE PARTICIPACIÓ CIUTADANA**

ÍNDEX

1.- MEMÒRIA

- 1.1.- Introducció i antecedents
- 1.2.- Objectius de la Revisió del planejament
- 1.3.- Marc Legal
- 1.4.- Informació General
- 1.5.- Criteris per a l'elaboració del Pla d'Ordenació Urbanística Municipal (POUM).
 - 1.5.1.- Criteris generals
 - 1.5.2.- Criteris particulars
 - 1.5.2.1 En sòl urbà i urbanitzable
 - 1.5.2.1.1 Sectors amb ús predominant habitatge/residencial
 - 1.5.3.1 En sòls no urbanitzables

2.- ANNEXES

Annex I.-Informe diagnosi ambiental

Annex II.- Relació de Béns Catalogats i d'interès local

Annex III.- Inventari de Masies

3.- DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

Usos actuals Identificació dels àmbits de desenvolupament

4.- PROGRAMA DE PARTICIPACIÓ CIUTADANA

1.- MEMÒRIA

1.1.- Introducció i antecedents

La planificació urbanística del territori del municipi de Castellldans es porta a terme mitjançant les Normes Subsidiàries de Planejament, que van ser aprovades definitivament per la Comissió d' Urbanisme de Lleida en data 23 de febrer de 1983.

Mantenint l'estructura bàsica de les Normes Subsidiàries s'han tramitat també algunes modificacions puntuals al nucli urbà, una d'elles al sud del nucli a uns terrenys sotmesos al procés d'integració en el teixit urbà, i l' altre una modificació relativa al canvi de classificació de uns edificis al sòl urbà per tal de desenvolupar noves dotacions d' equipaments públiques i de reordenar puntualment zones verdes i viàries, ambdues més aviat d' ajustament de paràmetres i qualificacions del planejament vigent, que dirigides a resoldre problemes de creixement demogràfic o d'evolució econòmica del municipi.

Encara que el grau d'execució dels instruments de planejament descrits no permet pensar en el seu esgotament a curt termini, la qual cosa no exigeix la seva urgent revisió; no obstant, es donen un conjunt de circumstàncies, que considerades conjuntament, aconsellen iniciar el procés de revisió del planejament vigent.

Entre elles cal assenyalar l'antiguitat de les NNSS, la necessitat de donar resposta al creixement demogràfic i econòmic, de reordenar l'estructura general i orgànica del territori, d'adoptar nous criteris respecte a la classificació i qualificació del sòl i de revisar les condicions d'ordenació del nucli urbà, tot disposant d'un marge temporal suficientment extens que garanteixi, per una banda la elaboració de les propostes tècniques; i per altra la difusió de l'activitat de planificació, dels seus objectius i propostes, entre els ciutadans, les entitats, les empreses, en un procés de participació efectiva en la planificació urbanística del territori.

1.2. - Objectius de la Revisió del planejament.

La revisió de les Normes Subsidiàries vigents al municipi de Castellldans persegueix els següents objectius bàsics:

- I. L'adaptació de la planificació urbanística a les disposicions contingudes al nou marc normatiu estatal i autonòmic.
- II. L'adaptació de la planificació urbanística municipal a l'ordenació territorial de Catalunya establerta pel Pla Territorial General de Catalunya.
- III. La incorporació a la planificació urbanística de les determinacions establertes a les normes sectorials amb transcendència territorial, emanades tant de l'Estat com de la comunitat autònoma.
- IV. La incorporació a la planificació urbanística municipal d'instruments d'integració de les previsions del planejament sectorial emanat de la comunitat autònoma.

V. L'ordenació de les demandes de sòl aptes per incorporar-se al procés de transformació i urbanització sobre la base de l'interès general, limitant les expectatives fonamentades només en l'interès particular i augmentant la seguretat jurídica.

VI. L'establiment i delimitació dels àmbit de sòl que no són aptes per incorporar-se al procés d'urbanització, atenent especialment a les seves característiques naturals, la seva orografia i la seva posició territorial, afavorint tant la protecció dels àmbits d'activitat agrària i agroindustrial consolidats com dels espais naturals, tot i garantint la connectivitat ecològica i la preservació del paisatge com a patrimoni cultural i actiu econòmic.

VII. El foment del creixement equilibrat, a partir de la valoració de l'estat i grau de consolidació actual del nucli urbà. Es destaca la necessitat d'estructurar tant un creixement futur moderat a l'entorn del nucli urbà de Castellldans com de revisar les àrees de sòl urbanitzable disperses, implementant les accions més idònies en relació a l'ordenació de l'estructura general i orgànica del territori, a l'ampliació dels equipaments comunitaris, a les reserves d'espais lliures, zones verdes i a prestacions de serveis i infraestructures.

VIII. La preservació del patrimoni cultural existent

IX. La promoció del creixement ordenat de les activitats econòmiques, per tal de afavorir la seva eficàcia, essent possible que es complementin amb el corredor de la AP2 per tal d'acollir activitats que demanin espai.

X. La millora de les condicions de interconnexió entre xarxes viàries de diferent jerarquia, afavorint l'integració territorial i la cohesió interna i externa del terme municipal a través de les distintes infraestructures.

XI. La integració en la planificació urbanística dels criteris actuals en matèria de vertebració del territori, accessibilitat, mobilitat, eficiència energètica, preservació del medi ambient i, en definitiva del desenvolupament urbanístic sostenible; amb preservació dels recursos naturals, dels valors paisatgístics, arqueològics, històrics i culturals.

1.3.- Marc Legal

El procés de revisió del planejament urbanístic municipal s'ajustarà a les determinacions de la legislació sectorial comunitària, estatal, autonòmica, i local vigents, i en el seu cas a les que resultin d'aplicació al moment de la seva aprovació, i en particular a les normes que figuren en aquest esquema bàsic, no exhaustiu:

• Ordenació del territori:

Llei 23/1983, de 21 de novembre, de Política Territorial, de la Generalitat de Catalunya

Llei 1/1995, de 16 de març, del Pla Territorial General

Llei 7/1987 de regulació d'actuacions a la conurbació de Lleida i Comarques compreses a la zona d'influència

Decret 177/1987 que desplega la planificació i la coordinació de l'àmbit regional.

Llei d'Espais Naturals de Catalunya 12/1985 9 Llei Forestal de 6/1988

Llei de Restauració dels Espais afectats per activitats extractives 12/1981

• Règim del sòl i urbanisme:

Llei 6/1998, de 13 d'abril sobre Règim del Sòl i Valoracions (Estatal)

Llei 2/2002, de 14 de març, d'urbanisme de Catalunya 9 Llei 10/2004, de 24 de desembre, de modificació de la llei 2/2002, de 14 de març, d'urbanisme, pel foment de l'habitatge assequible, de la sostenibilitat territorial i de l'autonomia local

Decret 287/2003, de 4 de novembre, pel que s'aprova el Reglament parcial de la Llei 2/2002, de 14 de març d'urbanisme.

Reglament de Planejament Urbanístic ·

Reglament de Gestió Urbanística ·

Reglament de Disciplina Urbanística ·

* en allò que es mantingui vigent

- I en relació a la planificació territorial urbanística i estratègica recull els següents plans:

Planificació territorial general:

√ Pla Territorial General de Catalunya (1995)

Planificació territorial sectorial:

√ Pla Director d' Infraestructures 1993 - 2007

√ Pla de Carreteres 1985

√ Pla d'Espais d'Interès Natural (PEIN 1992)

√ Pla hidrològic de les conques internes de Catalunya 1989

√ Directiva Hàbitats i Xarxa Natura 2000

Planificació Territorial en tràmit:

√ Pla Territorial del Ponent

1.4.- Informació general.

a) Situació.

El municipi de Castellldans té una extensió 64,91km² i 974 habitants i és situat a la part nord occidental de la Comarca de les Garrigues, en contacta amb el Segrià. Es troba a una distància de 38 km de Lleida i 11 km de Les Borges Blanques. Per una banda compte amb accés des de la N-240 tant des de Les Borges Blanques a través de la Comarcal 233, com des de Juneda a través de la LV- 7023. Per altre compte amb

accés des de la Autopista AP2.

Limita amb els municipis segrianencs de Puigverd de Lleida (NW), Artesa de Lleida i Aspa (W) i amb els garriguencs del Cogul, l'Albagés (S), Cervià de les Garrigues (SE), Juneda (E) i un enclavament de les Borges Blanques (NE).

Té un únic nucli urbà gairebé al sector septentrional del terme, entre el secà i el regadiu, de 45,82 has., al peu d'un petit turó d' 353 m. d' altitud, al cim del qual hi ha les ruïnes del castell de Castellldans, documentat el 1033, del q ual al principi dels anys vuitanta es va descobrir el paviment d' una de les zones interiors en forma d' un muntatge afilligranat fet de còdols. que constituí un punt important a l'època romana. L'edifici de l'església Santa Maria de Castellldans, dedicada a la Mare de Déu de l'Assumpció, és de façana neoclàssica i campanar de torre quadrada. El temple guarda en el seu interior una imatge de pedra policromada de la Mare de Déu i el Nen, del S.XV, que havia presidit un antic retaule gòtic desaparegut amb escenes de la vida de Maria. En el sector antic del poble encara hi ha restes de la presència dels monjos cartoixans d' Escaladei en les façanes de les cases del Carrer dels Frares, algunes de les quals tenen la data de construcció de la primera meitat del segle XVII. Aquests monjos posseïen a aquest indret de Les Garrigues grans latifundis com el de Melons-Matxerri, feta en època reinaxentista però molt modificada en ser habilitada per a habitatges particulars durant el segle passat. L'ermita de la Mare de Déu de Montserrat és de construcció recent (any 1.954). Es començà a recuperar vers l'any 1988. Amb tot, tant la seva estructura exterior com interior, amb separacions de simples envans, conserva les primitives dependències que el converteixen en el conjunt històrico-monumental més important del poble. Un altre dels elements destacats que es troba molt a la vora del convent és el Pou del Gel. Els arqueòlegs han destacat la importància estratègica, encara per investigar, de la mina d'evacuació situada en un extrem del convent, i que hom creu que devia comunicar amb el vell castell.

Els equipaments i les entitats culturals de la població són la Biblioteca Pública Josep Bellet i Falcó, una llar de jubilats (Casal del Jubilat i Pensionista l'Esbarjo), la Llar del Productor i el Museu del Pagès. Aquest museu és situat en un antic molí d'oli de l'inici del segle XX, i aplega la maquinària i els estris relacionats amb el conreu de l'olivera i la producció d'oli, com també d'altres col·leccions d'eines i estris de treball que, des d'antic, han estat emprades per la pagesia de les Garrigues (en la sembra, la sega i la collita de blat, en la verema i l'elaboració de vi, etc.) i altres de fuster, ferrer, sabater, forner, cisteller i algunes d'ús domèstic. Entre les associacions cal destacar el Grup Cultural l'Esportí, que té la seu als baixos de l'ajuntament i edita quatre vegades l'any una revista homònima de temàtica local i comarcal, i una coral parroquial (l'Oliver). Pel que fa a l'esport, hi ha tota una zona integrada al nucli urbà que disposa de camp de futbol, pista polisportiva, piscines municipals i àrea per a jugar a les bitlles. En aquest sentit, les activitats giren a l'entorn de la Unió Esportiva Castellldans (futbol), un club de botxes i una agrupació de caçadors. La festa major se celebra el primer dimarts de setembre, coincidint amb la festivitat de Santa Columba i Sant Fortunat. Per l'octubre, en data variable, se celebra la tradicional festa de la Cassola amb dinar col·lectiu a la plaça de Catalunya. El 17 de gener, festivitat de Sant Antoni Abat, es reparteixen coques beneïdes entre els assistents a la missa, elaborades per la família Rebull com a resultat d'un vot que ells mateixos instituïren. La matança del porc es fa pel març, en data variable, i se celebra amb un dinar popular a la plaça abans esmentada. El 27 d'abril es va a l'ermita de la Mare de Déu de Montserrat, que està a 1 km a migdia del poble, per celebrar aquesta festa; els nens amb vestits típics fan una ofrena floral i les diverses colles de Castellldans preparen la Cassola de Tros i carn a la brasa per dinar. També és tradicional la ballada de sardanes.

b) Territori.

Castelldans pertany a la comarca de Les Garrigues, que és una comarca de la regió de Lleida, d'una extensió de 799,71 km², situada a l'extrem meridional de la Depressió Central Catalana, amb cap comarcal a les Borges Blanques. Els límits administratius de les Garrigues són marcats al Nord pel Pla d'Urgell, al Nord Est per l'Urgell, a l' Est per la Conca de Barberà, al Sud pel Priorat i la Ribera d'Ebre i a l' Oest pel Segrià.

Castelldans es troba situat a la part més septentrional de la comarca i a una altitud d' 353 metres, formant part de la plana d'Urgell; s'estén al sud pels últims altiplans drenats per barrancs afluent del riu Set.

El lloc té l'origen en el castell àrab, del qual no hi ha cap resta, però que dominava la població i un ampli panorama. És esmentat ja el 1033 al Liber feudorum maioren el document de venda del castell de Montclar (de la Conca de Barberà) en la forma Castrum Assinos (el topònim, que comporta una evident referència equina, com registra Moreu-Rey, havia estat erròniament interpretat per Balari com a referència a uns esquists o llicorelles), i torna a ser esmentat el 1072 dins un altre document també com a límit de Montclar. Encara en plena època de dominació sarraïna del sector, Ramon Berenguer III ja havia infeudat a Guillem (Dalmau) de Cervera els castells de Gebut i de Castelldans (castrum de Castello Asinisi Castel d'Asesen el document del mateix Liber feudorum maior), i ambdues fortaleses formaren part del pacte que l'any següent (1120) signaren el mateix comte i el valí de Lleida Avifelel. Però Castelldans no fou ocupat fins després de la caiguda de Lleida (1149) i la repoblació dels termes es dugué a terme després del conveni del 1179 entre Alfons I i Guillem de Cervera (nét de l'anterior i castlà de la part de Lleida d'Ermengol d'Urgell), de la branca del llinatge Cervera que ha estat coneguda pels Cervera senyors de Juneda, Castelldans i Gebut. Amb tot, dins el territori de Castelldans, que constituïa una batllia general que comprenia les Garrigues Altes, des de la conquesta els templers tenien honors i terres, amb dues torres que el 1151 atorgaren a uns tals Girbert i Bernat Ferrer, amb l'encàrrec de repoblarles, que cal identificar amb Melons i Matxerri, ara despoblats, i que surten mencionats en documents posteriors. En l'àmbit del terme inicial de Castelldans sorgiren un bon nombre de poblacions, com l'Albagés, la Sisquella, Juncosa, Vall-de-reig, les Besses, Vallseca, Preixens, Torreblanca i Puigverd, alguns després termes independents i altres despoblats, que en part havien de passar a Poblet. La jurisdicció plena sobre Castelldans continuà en el llinatge dels Cervera senyors de Juneda i Castelldans (se'n separà una branca que senyorejà Gebut i Algerri), que donà destacats personatges en la política de l'època i protegí Poblet (on tingueren el panteó des del 1274), malgrat algunes infeudacions com la castllania concedida el 1234 a Ramon Berenguer d'Àger o terres donades a Berenguera de Montpaó, que aportà en dot a Ramon de Ramon (1247). El copiós heretatge dels Cervera de Juneda, Castelldans i Gebut, en produir-se l'extinció de la línia restà repartit (1358) entre Lluís Cornell (Gebut, la Guàrdia Lada, Castelldans i Arbeca) i els vescomtes de Vilamur (Juneda). Castelldans consta ja en el fogatge del 1365 dins el domini de Lluís Cornell i amb 54 focs, dins la vegueria de Lleida. En la segona meitat del segle XIV els Pallars barons de Mataplana, entre els quals Jaume Roger de Pallars, casat amb Elionor de Mur, apareixen com a senyors de Castelldans i Arbeca (aquest comprà al futur Joan I els drets senyorials de Castelldans el 1381). Però des del 1396 trobem la senyoria de Castelldans en mans del prior de la cartoixa d'Escaladei, i des d'aleshores i fins a la fi de l'antic règim el monestir tingué el domini de la població. Es conserva a l'Arxiu de la Paeria de Lleida una interessant correspondència entre els paers i el batlle del prior de la cartoixa. A l'inici de la guerra contra Joan II, el 10 de juliol de 1462, Joan Agulló, síndic i capità de la host de Lleida, es trobava a Castelldans amb 500 homes traint la

causa de la Generalitat i, d'acord amb els germans Camporrells, valedors de Joan II, lliurà els 500 homes, que foren fets presoners (fet que repercutí en el resultat de la batalla de Rubinat; Agulló fou ajusticiat poc després a Tàrraga). Ja en la segona meitat del segle XVI el poble fou pres pels bandolers dits el Minyó de Montellà i Miquel Barber (1588-89) i almenys fins el 1592 el castell fou refugi de facinerosos i lloc on els bandolers portaven el fruit dels seus robatoris, malgrat els esforços que feren els cartoixans per expulsar-los. També hi entraren l'any 1590 el famós Batlle d'Alòs i Lo Negre de Segarra, i s'endugueren alguns carros carregats de vins i de diners cap a la població de Seròs. En la guerra dels Segadors l'exèrcit franco-català fortificà el castell i aleshores degué adquirir el caràcter defensiu que registra el gravat i el pla de Beaulieu (1644), dins l'alínia defensiva que des d'Àger i Balaguer arribava a l'Ebre, als castells de Flix i Miravet. El 1647 fou executat al castell el lloctinent del governador de la plaça, senyor de Marió. No fou fins al gener del 1651 que les tropes castellanques s'apoderaren de la vila. El castell exercí encara la mateixa funció defensiva a la guerra de Successió (1705-07), a la guerra del Francès (1809-10) i a la primera guerra Carlina i aviat s'inicià la decadència de la fortalesa (Madoz l'any 1845 parla ja d'un antic castell del qual només queden escasses restes).

Hi ha 15,05 km² d'espai natural entre dos partides anomenades Bessons i Melons. Entre Melons i Bessons hi ha un espai de gran valor natural de 15,05 km² d'excel·lent singularitat faunística i un bon exemple de paisatge estètic del país. L'espai de Melons, amb la característica alternança entre els conreus de secà i fragments importants de vegetació espontània, acull una rica i variada fauna amb alguns elements de gran excepcionalitat per a Catalunya. Destaca, per la seva singularitat i especial diversitat, el seu poblament ornític amb diverses espècies estepàries que hi troben el seu límit nord-oriental per tota Europa.

Cal assenyalar que l'Ajuntament és titular d'una àrea de caça que té unes 3.000 has amb una fauna existent formada, sobretot per conills, perdius, tudós i tords.

c) Morfologia i Orografia

Pel que fa a Les Garrigues, és una comarca molt àmplia de 799 km² situa a l'extrem meridional de la Depressió Central Catalana a Lleida, que des d'un punt de vista morfològic, forma part del Pla d'Urgell. Els seus límits naturals són, però, força imprecisos i manquen també de cohesió històrica. Des d'un punt de vista físic, la comarca és composta per una plataforma oligocènica inclinada en direcció Sud i Sud Est. El sector nord - occidental de la comarca és integrat morfològicament al Pla d'Urgell i al Segrià i configura un territori on la natura planera del terreny i el canal d'Urgell han permès d'instal·lar-hi una agricultura de regadiu. A partir d'aquest sector comença una zona de transició amb elevacions que van creixent progressivament en alçada i que és accidentat per tossals i barrancs. Finalment, al Sud Est, els contraforts de la serra de la Llena, ja integrada a la Serralada Prelitoral, representen el punt més alt i també el que genera per les dificultats de subsistència que implica un despoblament més accelerat. Encara cal parlar de dues subunitats més, considerades per diversos autors: la plataforma de la Granadella, un altiplà que separa les conques hidrogràfiques del Segre i de l'Ebre; i la conca de Bovera, al S de l'anterior, una zona de contacte ja amb la Ribera d'Ebre, amb diversos torrents que hi desguassen. Té una altitud mitjana que oscil·la entre els 400 i els 500 m, i una topografia on predomina el relleu suau, alternant petites valls amb vessants profunds, sol al sector meridional el terreny s' accidenta arribant a pendents del 30% a l' inici del monts de Montsant i Prades. A la Comarca de l' Urgell aquest caràcter és menys accentuat i la Comarca del

Segrià es caracteritza per reunir les terres de la vall del baix Segre i part dels altiplans que la delimiten i la separen per l' oest de la conca del riu Cinc.

En relació al relleu, la comarca de les Garrigues esdevé un trànsit des de l'horta de reg o territori pla però estepari a la zona del bosc, és a dir, des dels plans del Segrià, l'Urgell i la Segarra fins a la capçalera orogràfica compresa per la serra de la Llena, pel coll de Bovera, les crestes d'Ulldemolins i la serra de Vilobí. És una comarca constituïda per una plataforma, d'origen oligocènic, inclinada vers el Nord Oest; alçades i fondalades resseques una gran part de l'any, amb una vegetació d'arbust de garriga, on predomina el bosc en la zona segarrenca, amb l'ametller i l'olivera als vessants, i la vinya i els cereals als fons més humits.

El conjunt ofereix forts contrastos, manifestats en la capçalera orogràfica, que la separa de la Ribera d'Ebre (riu de la Cana), de la vall d'Ulldemolins al Priorat (coll de la Creueta, el Vernet, serra de la Llena), serra aquesta darrera que la separa, també, de Vilanova de Prades, de la Conca de Barberà (com la serra de Corregó), ja de la conca del Francolí, i manifestats també en el sector mitjà, des dels turons de l'Espluga Calba fins al tossal de Montmeneu (Seròs al Segrià), i els estreps cap a l'Ebre, amb la Serra Grossa, els graus de Torrebesses, els serrats del Cogul, Castellldans, Miravall i la Floresta, i finalment el sector pla. La comarca presenta, doncs, tres aspectes paisatgístics ben diferenciats: la zona alta, amb altituds de 700 a 1 000 m, on hi ha conglomerats durs a la partió de la serra de la Llena (1 023 m) i de la serra de Corregó entre les Garrigues i el Baix Camp i la Conca de Barberà, amb clapes de bosc sobre Fullella, Vinaixa, Ulldemolins (Priorat), Bovera i Almatret. La part mitjana, on les roques dures, molt més primes (els Torms, Cervià i l'Albi), alternen amb llits argilosos tous amb altituds de fins a 480 m, amb la xarxa hidrogràfica (Riera Seca, Vall Major entre Torrebesses i Granyena, torrent de la Femosa) menys encaixada que a la part alta; aquí predominen els cereals, la vinya, l'olivera i l'ametller. I finalment el pla (les Borges, Torregrossa, Puiggròs i Arbeca), terres regades pel canal d'Urgell, on la producció és gairebé la mateixa que al Segrià i l'Urgell, malgrat que es noti el canvi de la depressió, amb els típics altiplans i turonets, tan característics de les Garrigues Baixes. Cal assenyalar, a més, dins la zona de transició, les zones ja esmentades de la Granadella i de la conca de Bovera.

L'altiplà de la Granadella representa la part més alta de la plataforma garriguenca i en contrast amb els territoris veïns, molt més trencats, és escassament accidentat per terrenys amb pendents suaus i rocosos i amb unes alçàries al voltant dels 600 m. La conca de Bovera posa en contacte les Garrigues i la Ribera d'Ebre, amb alçades al voltant dels 300 m, que van descendint en direcció a la comarca tarragonina. Els seus cursos fluvials desguassen a l'Ebre. Des d'Albatàrrec, Alcanó i Alfés hi ha la zona semidesèrtica que va de Vinfaró al Soleràs i Granyena de les Garrigues, fenomen causat per la mínima pluviositat (384 mm). Si no fos pels canals de Pinyana, Fontanet i d'Aragó i Catalunya, les terres del Segrià i de les Garrigues serien les més àrides de la península, ja que tan bon punt s'acaba el regadiu comença l'estepa. Castellldans es situa a la zona de contacte de Les Borges Blanques, entre la plana regada pel Canal d'Urgell i els altiplans de la Depressió Central.

A Castellldans concretament, la major part del territori pertany a les plataformes tabulars garriguenques, solcades per estretes valls que corren en direcció NW vers el riu de Set (rieres de Vall de Melons, de Matxerri i de les Vinyes) i els regadius del canal, mentre que el sector septentrional (aproximadament una quarta part del terme) pertany ja a la plana regada pel canal d'Urgell i els conreus de secà i de regadiu es distribueixen en aquestes dues parts tan diferenciades. El relleu és suau, i els punts més alts són als sectors central i meridional (tossal de les Forques, la Fosca, los Corralis Nous i los

Collerets), amb altituds superiors als 400 m.

A Castellidnas hi ha el Mas de Melons (Empresa Agrícola Mon), amb unes 1 341 ha, fou declarat l'any 1987, per la Generalitat, com a reserva natural parcial, per tal de protegir l'única zona d'hàbitat estèpic extens existent a Catalunya, a la qual es troben diferents espècies d'ocells.

Les components edafològiques del sòl, la component climatològica i orogràfica permeten determinar al terme municipal de Castellidans la seva capacitat agrològica per al cultiu de l'oliva. Compta amb relleu amb poca pendent i amb un règim tèrmic de temperatures màxims i mínimes més temperades, amb sòls en menor risc d'erosió. Aquesta classe de terreny permet els cultius i la proliferació de conreus d'olives, que és l'element més característic del sòl no urbanitzable de la comarca i de Castellidans en particular, tant com la implantació de sòls urbans residencials i industrials que ven facilitades les seves possibilitats de localització.

f) Hidrografia

Les Garrigues no és una comarca travessada per grans rius, ni per cursos d'aigua regulars. Els seus rius de superfície són més aviat rieres amb un cabal migrat d'aigua.

Ateses les condicions pluviomètriques més aviat àrides de la comarca, l'escassa conca de recepció, reduïda per la proximitat del muntanyam de capçalera al col·lector, el Segre, que discorre a ponent de la comarca, i la relativament baixa altitud de les dites muntanyes, disposades a la vora sud-oriental de les Garrigues (punta de les Moles, el Vernet, serra de la Llena, serra de Corregó), es comprèn la migradesa del cabal dels seus rius.

Són cursos intermitents, d'orientació general SE-NW, que en la seva major part aboquen, per l'esquerra, les aigües al Segre. El torrent de la Femosa neix al pla de la Cogula (Vinaixa), on rep el nom de Riera Brugosa, i desguassa al Segre al S de Lleida. Rep per la dreta el Rinet o barranc del Turull, que és format al seu torn per diversos torrents que davallen de la serra del Vilobí (barranc de la Vall dels Cortals, de la Granada, de Matallonga, dels Pous, etc.), i per l'esquerra, el barranc de les Comes de Vinaixa amb la vall d'Estiràs.

El riu de Set neix als vessants nord-occidentals de la Tossa (1 018 m), cim culminant de la serra de la Llena, i desguassa al Segre al N de Sudanel·l. Rep les aportacions, per la dreta, del riu dels Gorgs o riera de l'Albi i els barrancs de Vallxeca i de la Vall de Melons i, per l'esquerra, del barranc de la Sisquella, el de Vall-de-reig i el de Baladró. La Vall Major o riera de Juncosa s'origina prop d'aquest poble, rep per la dreta el barranc de Montmellet o de Vallcansada i per l'esquerra el de la Vall del Comú amb el de la Vall del Salt, de les Olives i el torrent del Siscall i desguassa al pantà d'Utxesa. El torrent de Comapruneda aboca aigües a la vall del Secà, tributària del pantà homònim. Aboquen aigües ja a l'Ebre a través del riu de la Cana, que és en part el límit S de la comarca, la vall dels Horts, la de Bovera, de Rebolledes, Major i de Can Senyor. Aquesta xarxa hídrica tan irregular i intermitent ha plantejat greus problemes d'abastament a la major part de la comarca i ha obligat els pobles garriguencs a construir basses (com, per exemple, les basses de les Borges, ara passeig del Terrall, i la bassa de Fullea, ara parc infantil) per a subvenir a les necessitats dels habitants i llurs ramats de bestiar, i cisternes, encara en ús, on hom recull l'aigua de pluja per als usos domèstics. Les viles i els llocs de regadiu no tenen problemes en l'assortiment d'aigua potable, que es fa amb canonades des de les sèquies. Però els pobles de secà

fins fa molt poc temps (i encara en alguns llocs en l'actualitat) han hagut d'aprofitar les fonts naturals, els dipòsits subterranis i les escorrialles dels fons i així construir pous i conduccions. Pel que fa a les canalitzacions artificials d'aigua, el canal d'Urgell és la principal artèria hídrica de la comarca. És un antic projecte que ja té els primers esbossos en època de Carles I i Felip II de Castella, encara que ja en temps de Jaume, comte d'Urgell (segle XIV), es parla de la necessitat d'un rec a la contrada. El projecte no es realitzà, però, fins a mitjan segle XIX, i l'aigua començà a solcar el canal l'any 1862. La xarxa de sèquies que se'n deriven va restar més o menys completa el 1865. El canal auxiliar d'Urgell, que ja no afecta les Garrigues, no fou realitzat fins els anys 1932-34.

Les Garrigues són travessades pel canal d'Urgell en els termes d'Arbeca, les Borges Blanques, Juneda i Castellans. El canal, que té un recorregut de 144 km des de la seva sortida al terme de Ponts (Noguera) fins a desguassar al Segre, ha fertilitzat i ha permès de convertir en regadiu gran part de la zona planera de les Garrigues. El canal d'Urgell, però, ha representat només la transformació econòmica d'un sector molt petit de les Garrigues. La major part de la comarca continua essent terra de secà, encara que els projectes de transformació siguin importants. El canal Segarra-Garrigues, llargament esperat, permetrà la transformació de bona part de les terres de la comarca en regadiu. La realització d'aquest canal és paral·lela a la construcció de l'embassament de Rialb (que ja es portava a terme el 1993), pantà del qual prendrà l'aigua. El canal travessarà les Garrigues en els termes d'Arbeca, els Omellons, la Floresta, les Borges Blanques, Castellans, el Cogul, l'Albagés i Granyena de les Garrigues. Morirà a la presa de l'Albagés després de travessar 87,6 km. L'obra, però, no acaba aquí, ja que de l'embassament de l'Albagés sortirà el canal de les Garrigues Altes, que anirà a trobar el Segre a l'alçada de la Granja d'Escarp. Es preveu que el canal Segarra-Garrigues converteixi el 15% de la comarca en terres de regadiu. Mentre que els canals d'Urgell, Segarra-Garrigues i Garrigues Altes són vies hídriques adreçades a la transformació econòmica del sector primari, la canalització de les aigües del pantà d'Utxesa (prop de Sarroca de Lleida) té tot un altre sentit, ja que en diferents fases ha significat la fi dels problemes de subministrament d'aigua potable en la major part dels municipis garriguencs secaners, afectats tradicionalment i fins al final dels anys vuitanta per la manca d'aigües.

d) Paisatge i Vegetació

Es pot dir que la comarca conserva intacte el seu paisatge provís de conreus d' olives arbequines i d' ametllers.

El clima mediterrani continental no gaire plujós i el terreny totalment calcari determinen el predomini del paisatge típic del domini del carrascar (*Quercetum rotundifoliae*). Només els racons més secs i calents de la plana, d'una banda, i les obagues frescals de muntanya, de l'altra, discrepen una mica. En els primers pot aparèixer la bosquina resseca de garric i arçot (*Rhamno-Cocciferetum*), que té el seu òptim als Monegres d'Aragó, i la vegetació xeròfila que la sol acompanyar. Als obacs de muntanya hi ha residus del bosc de roure valencià (*Quercus faginea*), que indiquen la transició cap a terres submediterrànies. Actualment, dels antics alzinars de carrasca resta ben poca cosa. El nom de la comarca ens fa pensar que ja en temps antics la garriga, o sigui, el matollar compacte de garric o coscoll (*Quercus coccifera*), devia tenir-hi una importància considerable. Avui dia, les garrigues són freqüents, però en molts indrets la vegetació ha estat alterada fins a nivells de degradació més avançats encara. A les muntanyes del SE, allà on no arriben els freds de la plana en temps d'inversió de

temperatures, ni les boires que aquests freds generen, són freqüents les pinedes de pi blanc (*Pinus halepensis*), les úniques arbredes extenses que encara es conserven a la comarca. Però la pineda no sol pas ser un bosc dens, sinó una població d'arbres esclarissada, que permet la vida, entremig dels arbres, d'una brolla de romaní i lli cabrer (*Rosmarino-Linetum*) o, als indrets més frescals, d'una pastura de jonça (*Aphyllanthion*). No sabem fins a quin punt les pinedes ocupen terrenys que, de natural, serien coberts per l'alzina. És probable que aquest sigui el cas allà on la terra és profunda i fèrtil; però als vessants inclinats, on l'aigua s'escorre per la superfície, sense infiltrar-se gaire, és molt possible que en el paisatge natural, no alterat per l'home, predominés també el pi damunt l'alzina carrasca. Actualment una gran part de la comarca i, en especial, de la seva zona plana, és ocupada per conreus agrícoles: cereals, olivera, vinya, etc. Hom hi pot observar també moltes comunitats vegetals que caracteritzen les terres àrides de l'Ebre mitjà: siscallars als sòls molt pasturats i rics de nitrogen, erms estèpics amb petites herbes anuals, etc. Una crucifera de flors ornamentals d'un color violeta clar, el coletxó (*Moricandia arvensis*), pròpia sobretot de les terres mediterrànies poc plujoses, es fa amb profusió en els marges i els camps incultes. La vegetació de riberal, amb omedes, bardisses, jonqueres i altres tipus de vegetació amics de la humitat, és poc freqüent a les Garrigues i apareix limitada principalment a la riba dels cursos d'aigua de la plana, on ha estat molt malmesa per l'home.

Castelldans, com característica de la comarca té la major part del seu terme a secà i la resta és zona de regadiu, el que fa que l'oliver i l'oli cultiu estigui present a totes parts, junt amb l'ametller, formant unitats de paisatge.

Aquest paisatge sec de la comarca es caracteritza pels desnivells dels terrenys que son ordenats sistemàticament mitjançant terrasses i aprofitats pel cultiu gràcies a els seus perfectes marges fets de pedres treballades de color terra clar que es destaca a l'aspecte del paisatge natural. Una de les curiositats del paisatge son les barraques de camp disperses a tot el paisatge de la comarca, com construccions de gran simplicitat i bellesa que antigament quan no hi havia medis per tornar al poble al mateix dia des de a finca agrària servien com alberg pels recol·lectors d'oliva.

e) Climatologia

El clima garriguenc és pràcticament el mateix que el de les planes del Segre, un clima de caràcter mediterrani continental, amb hiverns força freds i amb estius calents i llargs (un mes amb una temperatura mitjana inferior a 5°C, quatre mesos amb la mitjana inferior a 10°C i quatre mesos de calor, amb mitjanes superiors a 20°C). La pluja no és pas gaire abundosa. La situació de la comarca al vessant interior de la Serralada Prelitoral Catalana fa que l'aire de mar hi arribi com a aire descendent i, per tant, sec. L'eixut estival és bastant acusat, i les pluges de tardor no són pas gaire importants. Encara la primavera és l'època que plou més. Bona part de la comarca es troba entre els 400 i els 500 mm de precipitació anual, i això augmenta a mesura que hom s'apropa a les zones de muntanya. Aquest caràcter climàtic, típic de les planes del Segre i de l'Ebre mitjà, es modifica a la banda del SE amb l'augment de l'altitud, que fa que l'ambient sigui una mica més frescal i no tan sec. Hom no disposa de dades preses en estacions muntanyenques, però la impressió que fa el país és que cap als 500 o 600 m d'altitud la calor de l'estiu ja és força moderada. El fred de l'hivern no augmenta gaire, però tampoc no es donen enlloc els hiverns suaus propis de les comarques marítimes.

j) Patrimoni Cultural i Jaciments Arqueològics

El nom de la comarca de Les Garrigues es va consolidar com a nom territorial al segle XVIII, evocant una vegetació de plantes de fulla endurida, especialment de garrics, intermèdia entre les estepes de la regió continental i les pinedes del Sistema Mediterrani, però avui dia no és pas el garrigar el que predomina a la comarca sinó un vertader bosc d'oliveres, que fan que aquesta esdevingui una zona rica en producció d'oli, i d'ametllers. Les Garrigues té un reconeixement com a zona diferenciada de les terres veïnes almenys des del segle XVII, però això no s'ha concretat, fins a temps molt més moderns, en cap unitat administrativa.

La comarca forma part en la seva totalitat de la Catalunya Nova. Durant el llarg període d'ocupació àrab fou vinculada a les terres de Lleida i passà per les divisions administratives musulmanes que també afectaren les terres segrianenques. Un cop acomplerta la reconquesta, l'actual territori comarcal passà a integrar-se a la vegueria de Lleida, tret dels municipis del sector SE (d'Arbeca a Cervià de les Garrigues i la Pobla de Cérvoles), que es van integrar a la vegueria de Montblanc. Aquesta divisió administrativa es reproduïx en les divisions religioses, ja que les Garrigues es trobava i encara es troba dividida entre la diòcesi de Lleida i l'arxidiòcesi de Tarragona. La divisió en corregiments (imposada arran del decret de Nova Planta) que va substituir les vegueries mantingué aquesta divisió entre els territoris de l'actual comarca ja que, tot seguint l'antiga divisió, els corregiments de Lleida i Tarragona (alcaldia major de Montblanc) es repartiren el territori. La divisió en corregiments va subsistir fins els anys trenta del segle XIX, que fou substituïda per la divisió provincial i la subdivisió provincial que significaren els partits judicials. Les Garrigues van quedar inscrites des d'un primer moment a la província de Lleida (tret de la problemàtica adscripció de Bovera, integrat llarg temps a la província de Tarragona) i al partit judicial de Lleida, bé que des del 1908 va funcionar el partit judicial de les Borges Blanques. Aquest (desaparegut de nou l'any 1965) fou un dels principals punts en què la Ponència de la Divisió Territorial de Catalunya es va basar per delimitar les comarques aprovades el 1936. L'única diferència entre el que fou el partit judicial borgenc i la comarca de la Segona República ve donada per l'exclusió de la segona de Belianes i la incorporació de Granyena de les Garrigues. En l'actualitat, després de la ja esmentada llei 5/1988, només Torregrossa (pertanyent en origen a aquest partit judicial

Als pobles de la comarca tenen vestigis de castells que donen indicis de una història èpica amb relats i vestigis medievals en variades localitzacions, amb possibilitats de distingir fins i tot a la comarca, quatre grans etapes culturals anteriors: el neolític a per materials que es conserven a l'aire lliure a Juneda, l'edat de bronze a Vinaixa, l'època ibèrica per jaciments que es conserven a Juneda també i a Les Borges Blanques, i l'època romana amb materials a Les Borges Blanques i a Castellldans, que forma part d'un circuit cultural potencial prehistòric i d'història antiga singular.

Entre altres vestigis d'interès, conserva les ruïnes del Castell-mosaic de Codines. En el Liber feudorum maior, l'any 1033 apareix el castell d'aquesta vila amb el nom de Castrum Assinos, d'on deriva l'actual nom de Castellldans. El paviment d'una de les zones interiors de l'antic castell del poble fou descobert fa pocs anys. Aquest castell, del qual només queden el cim i el pelat de vegetació i restes dels seus fonaments, constituï un punt important a l'època romana, un lloc defensiu de primer ordre de la Conquesta cristiana.

A l'Església de la Mare de Déu de l'Assumpció, de façana neoclàssica i campanar de torre quadrada, s'hi conserva en el seu interior una imatge de pedra policromada de la Mare de Déu amb el nen del segle XV, la qual antigament havia presidit un antic retaule gòtic amb escenes de la vida de Maria.

A l'accés de la rectoria s'hi pot apreciar l'escut dels monjos cartoixes d'Scala Dei, dels

quals encara queden motius a l'antic carrer dels Frares, on en algunes façanes de les cases tenen les dates de construcció, totes de la primera meitat del segle XVII. A l'altre costat de carrer hi ha encara les arcades, restes de l'antic celler cenobial cartoixà.

L'any 1954 els joves de l'acció catòlica de Castellldans juntament amb el mossèn i la col·laboració de tot el poble van emprendre la construcció d'una ermita dedicada a la Mare de Déu de Montserrat per tal de commemorar l'any sant marià.

En el terreny del voltant s'hi plantaren pins, s'hi feren taules i focs per tal que els visitants del lloc poguessin trobar un lloc adient per fer-hi un dinar o berenar.

Aquest vestigis es troben al nucli urbà i s'aconsella aplicar un radi d'influència virtual al seu entorn per tal de determinar l'àmbit i el punt de valor patrimonial.

k) Activitat econòmica

Per entendre les potencialitats i espais d'oportunitat per al terme municipal de Castellldans ha de tenir-se en compte l'escenari econòmic de la comarca de Les Garrigues a la que pertany.

Des d'un punt de vista econòmic i de les comunicacions s'han anat diferenciant a Les Garrigues dues zones: una de secà, amb una subsistència molt més precària i amb elevat índex de despoblament, i una de regadiu, a la qual pertany Castellldans junt amb Juneda, Arbeca, les Borges Blanques i Puiggròs. Aquesta zona és molt més dinàmica econòmicament, amb potencialitats que justifiquen mantenir i potenciar la comarca, que constitueix un sector del territori català prou individualitzat i característic

Les Garrigues és una comarca de caire fonamentalment agrícola que presenta el percentatge d'ocupació més gran al sector primari de les terres de Lleida, a causa de la manca d'industrialització i de l'escassa concentració de serveis. El 1986 la població ocupada en el sector primari era del 48%, proporció que disminuïa en aquells municipis amb una certa presència de la indústria o els serveis, com a les Borges Blanques, on el percentatge d'ocupats en les activitats agrícoles era del 20%. Així, si hom descompta el cap comarcal, la mitjana passa al 57%. Això no obstant, la disminució amb relació al 1970 ha estat considerable, tot seguint la tònica general de l'agricultura catalana, ja que aquest any el sector ocupava el 62% de la població (incloent-hi les Borges Blanques). L'any 1989 les terres llaurades a les Garrigues prenen un total de 45 407 ha (56,8% del total del territori). Malgrat que la davallada de la població ocupada en el sector ha estat bastant forta, no s'ha correspost amb una davallada del nombre de terres conreades, que, si bé ha baixat lleugerament (el 1982 es conreaven 46 060 ha), no ho ha fet en proporcions gaire importants. El 17% del terreny comarcal és ocupat per les terres de regadiu, les quals es concentren al N de la comarca, tot seguint les passes del canal d'Urgell. Cal dir que el canvi d'adscripció comarcal de Torregrossa, un municipi regat fonamentalment per les aigües del canal auxiliar d'Urgell, ha significat una disminució important de la superfície regada, que anteriorment arribava al 25% del total de terres llaurades. Pel que fa a la distribució dels conreus, i sempre segons el cens de l'any 1989, els conreus herbacis ocupen 9 290 ha, mentre que els conreus llenyosos n'ocupen un total de 36 117. En els herbacis, el predomini dels cereals és molt clar (6 293 ha, el 67,7%) i és seguit en importància pel farratge, que pren 1 942 ha. Els conreus industrials ocupen 369 ha, fonamentalment gira-sol (342 ha). Les hortalisses, concentrades al regadiu, són molt poc importants, només 82 ha. Pel que fa als conreus llenyosos, els majoritaris a la comarca, el principal conreu pel que fa a superfície és l'olivera, que ocupa un total de 17 137 ha. El segueix l'ametller (15 032 ha), mentre que

els fruiters de fruita dolça ocupen un total de 2 569 ha. La vinya comprèn 1 152 ha. Segons aquestes dades, el principal conreu és el que ha donat fama a la comarca: l'olivera. Malgrat que a les zones de regadiu l'olivera ha davallat força, l'impuls donat els darrers anys als olis garriguencs (denominació d'origen Borges Blanques) ha fet que els conreus es mantinguessin i, fins i tot, s'han incrementat en les terres de secà, malgrat l'elevada competència que en molts municipis ha significat l'ametller. El 1982 se'n censaven unes 11 000 ha, i el 1989, 17 000 ha. La destinació principal de l'oliva garriguenca és l'elaboració d'oli, que resta emparat sota la denominació d'origen Borges Blanques. Perquè l'oli pugui ser considerat amb dret a aquesta denominació ha de ser elaborat en un 90% amb oliva arbequina. Han de ser també olis verges i tenir una acidesa inferior a 0,5°. A més, des de la recol·lecció i fins a l'elaboració només poden haver passat 48 hores. D'altra banda, l'oli s'ha de tractar sense cap compost químic, i cal que el procés es faci en les empreses o cooperatives autoritzades pel consell regulador. L'àmbit de la denominació d'origen depassa la comarca administrativa de les Garrigues, ja que abasta també municipis del Segrià (Aitona, Seròs, Maials, Almatret, Llardecans, Torrebaesses, Sarroca de Lleida, Alcanó, Sunyer, Alfès i Aitona) i de l'Urgell (Belianes, Sant Martí de Maldà, Verdú, Guimerà, Nàlec, Ciutadilla, Vallbona de les Monges i els Omells de na Gaia). Per raó de les exigències de la denominació d'origen, l'olivera arbequina és el principal tipus d'olivera existent a la comarca (més d'un 90%), encara que hi ha també petites extensions de les varietats verdiell, farga i corbiella. La mitjana de producció de la comarca és d'uns 2 500 000 kg d'oli (varia en funció dels anys), però si es té en compte la zona que entra dins de l'àmbit de la denominació, la producció és molt més gran. Dels municipis garriguencs, només Tarrés, Puiggròs i part de Juneda no hi entren. L'ametller s'ha incrementat molt els darrers anys i ha arribat a desbancar l'olivera en molts municipis. Actualment, les Garrigues és la principal productora d'ametlla de tota la província de Lleida (la producció fou de 7 117 971 kg d'ametlles el 1992). La varietat d'ametlla més estesa és la llargueta, seguida de lluny per la marcona. L'ametller és, però, un sector força problemàtic, ja que l'increment que s'ha produït a les Garrigues durant els anys vuitanta és equiparable al que havia tingut lloc anteriorment en moltes comarques catalanes. Ara el mercat ha arribat a un important grau de saturació i cal preveure'n un descens els propers anys. El tercer conreu pel que fa a extensions llaurades és el de cereals, ja que ocupen un total de 6 293 ha. Es tracta, però, d'un conreu de característiques recessives, que s'estén sobretot als secans i que ha estat molt minvat els darrers anys per l'empenta de l'ametller i l'increment de l'olivera. Als regadius ha cedit lloc al farratge i els fruiters. Cal dir també que els cereals presenten al secà una rendibilitat molt menor que al regadiu, ja que, mentre que al secà es poden obtenir unes 2 t/ha (cosa que no afavoreix la continuïtat dels conreus), al regadiu se superen les 5 t/ha. L'ordi és el principal dels cereals (4 195 ha), i el blat (1 374 ha) i el panís (595 ha) el segueixen en importància. Mentre que el cereal davalla, en un cas molt diferent es troben els arbres fruiters. Aquests, que presenten rendiments que són fins i tot superiors al de l'ametller, malgrat la diferència de superfície, es concentren als regadius del N de la comarca. La poma és el fruit principal quant a superfície i producció. L'any 1989 es comptabilitzaven 1 185 ha de pomera, 1 050 ha de perera i 274 ha de presseguer. La producció de poma, que arribà el 1992 a 23 290 t, era constituïda fonamentalment per la varietat golden delicious, mentre que tenia també una certa presència la varietat starking. La pera va produir el 1992 un total de 18 319 t, fonamentalment en dues varietats: blanqueta i limonera. Finalment cal esmentar el préssec, amb una producció propera a les 4 000 t. La vinya ocupa un total de 1 152 ha, i ha patit una disminució important amb relació a les 1 415 ha que ocupava el 1982. La vinya, tot i ser emparada per la denominació d'origen Costers del Segre, subzona les Garrigues, no és gaire coneguda i és poc explotada. Aquesta DO, en funcionament des del 1986, afecta els municipis garriguencs de Bellaguarda, la Pobla de Cérvoles, Cervià de les Garrigues, l'Albi, el Vilosell, Vinaixa, la Floresta, els Omellons, l'Espluga Calba, Fullella i Tarrés. Els vins

produïts són d'elevada graduació (9,5° a 13,5°) i cal elaborar-los amb les varietats macabeu, xarel·lo, parellada, chardonnay, garnatxa, ull de llebre, cavernetsauvignon, merlot, monastrell i carinyena.

Pel que fa a la localització dels conreus, d'entrada es distingeix clarament una zona de reg formada pels municipis que reben les aigües del canal d'Urgell o canalitzacions derivades. Seria el cas de les Borges Blanques, Arbeca, Juneda i, en menor mesura, Puiggròs i Castellldans. Juneda és el municipi amb un major percentatge de regadiu (90% el 1988), mentre que Castellldans en té el percentatge més baix amb només l'11%. Fora d'aquesta zona septentrional hom entra ja dins de terres plenament secaneres, on el regadiu és un fet excepcional. Tot plegat fa que els fruiters de fruita dolça estiguin concentrats en el sector de regadiu, al N de la comarca (les Borges Blanques i Juneda en són els principals productors), on van prenent terreny als cereals, mentre que, a la inversa, és difícil trobar aquests fruiters a les terres de secà. L'àmbit de producció de fruita dolça és també el dels altres productes de regadiu, com ara les hortalisses, el farratge, els tubercles, etc. L'olivera es pot trobar a tota la comarca, però el gruix de la producció és a les Garrigues Altes, on més del 50% de les terres llaurades hi són dedicades. Aquesta proporció es va reduint a mesura que hom s'acosta a les Garrigues Baixes. Els principals productors d'oli són la Granadella i el Soleràs. Les Borges Blanques és el tercer productor, malgrat ser un municipi de regadiu on l'olivera no és el conreu predominant. L'ametller es troba pràcticament arreu, però és a les zones secaneres on entra més en competència amb l'olivera. En alguns municipis tradicionalment olivarers, l'ametller ha arribat a constituir el conreu més important, fet que s'ha esdevingut sobretot en els municipis que separen les Garrigues Altes de les Garrigues Baixes, com ara Castellldans, l'Albagés o el Vilosell. Els cereals se circumscriuen a les Garrigues Baixes, mentre que a les Altes o bé no n'hi ha o representen una part molt ínfima de l'extensió agrària. Finalment cal dir que la vinya té circumscriu la seva extensió als municipis que formen part de la denominació d'origen Costers del Segre, però en cap dels casos no constitueix el conreu principal.

Segons el cens del 1989, la tinença de la terra i la mecanització la terra es troba dividida en 4 015 explotacions. Tenint en compte que la superfície agrària útil (terres llaurades i pastures) era el mateix any de 45 445 ha, això dona una mitjana d'11,3 ha per explotació, una quantitat petita pel que fa a les terres de secà, però clarament suficient per a les de regadiu, on la rendibilitat és molt més gran. Les explotacions es distribueixen de la següent manera: 2 127 (el 57%) tenen entre 1 i 10 ha, el 41% entre 10 i 50 ha, i només el 2% supera les 50 ha. Això implica que hi ha un domini de la petita i mitjana explotació. La terra es troba molt més parcel·lada al regadiu, ja que el 45% de les explotacions censades es troben en aquests tres municipis que, de fet, només representen el 30% del total de les terres garriguenques. Tot i això, encara queden nombroses explotacions de secà de petites dimensions i és gairebé segur que a un fort descens de la població activa ocupada en l'agricultura cal oposar un ascens considerable de l'agricultura a temps parcial, cosa que explicaria per què no és equiparable la brutal davallada de la població agrària amb el molt més lleu descens dels conreus i del nombre d'explotacions. Pel que fa al règim de tinença de la terra, la forma majoritària de possessió és la propietat en el 88%, mentre que la parcel·lació, en davallada, ocupa el 6% i l'arrendament, en increment, el 5%. L'altre 1% correspon a formes residuals de tinença. Cal esmentar també dins d'aquest apartat la problemàtica del rejuveniment del sector agrari garriguenc. La comarca ja es troba, en general, prou afectada pel despoblament i l'envelliment, com és habitual en comarques de base agrària que tenen poques sortides d'altra mena. Però, a més de ser una comarca amb poques sortides econòmiques, té el problema de l'envelliment de la població: el 1986 el 50% dels agricultors tenien més de 50 anys. A més, les edats amb un major percentatge d'ocupació a l'agricultura estaven entre els 60 i 64 anys (71%), mentre que,

entre els més joves, no arribava a un 40%. Caldrà veure què passa amb els joves del futur, però actualment totes les tendències apunten al decreixement. La mecanització és força elevada, tot i que un dels problemes tradicionals és que no té fàcil aplicació al principal conreu, l'oliva arbequina. El 1989 hi havia a la comarca 2 786 tractors, 680 motocultors, 31 segadores i recol·lectores de cereals i 56 recollidores i empaquetadores.

A les Garrigues la ramaderia no ha tingut un desenvolupament tan important com a les veïnes comarques de Lleida. En una visió general s'observa que la ramaderia s'ha centrat als municipis de regadiu, els més dinàmics, mentre que als de secà s'ha anat situant només als més grans i amb diferències segons els tipus de bestiar. En general, i encara que hi hagi excepcions, la ramaderia té poca vitalitat als municipis secaners on la subsistència del pagès és més difícil i, per tant, menor la possibilitat d'inversions, fet que s'agreuja per raó de l'escàs aprofitament dels subproductes agrícoles de la zona de secà per a la ramaderia i, en alguns municipis, per la manca d'aigua en determinades èpoques de l'any, cosa que dificulta la instal·lació de granges en explotació intensiva. Ben al contrari, a la zona de regadiu, on l'agricultura és més variada i dinàmica i on el volum poblacional és molt més important, és on es concentra l'activitat ramadera. Les activitats que presenten una major importància a la comarca són la porcicultura i l'aviram. Normalment els ramaders actuen mitjançant sistemes d'integració: els ramaders s'encarreguen de l'engreix o la cria de bestiar i les empreses integradores posen el necessari perquè aquest es pugui portar a terme i s'encarreguen de comercialitzar la producció resultant. Les principals empreses integradores que actuen a la comarca són COPAGA i Vall Companys, de Lleida, i la Cooperativa Agro-pecuària de Guissona. El porcí és la principal espècie que hi ha a la comarca. El 1989 se censaven un total de 184 310 caps, xifra que duplicava amb escreix els 87 739 caps que hi havia l'any 1982. Juneda i Arbeca, amb més de 40 000 caps, són els principals productors, seguits per les Borges Blanques. En el porcí cal destacar la forta concentració a la zona de reg, que és on més s'ha incrementat. Els darrers anys, la tendència al decreixement de la població en els municipis secaners (sobretot en el sector occidental de la comarca) ha fet que les quantitats de porcí no siguin gaire importants, especialment a les Garrigues Altes, on només són destacables els 9 000 caps de la Granadella. L'aviram es troba molt repartit. Tornen a ser dos municipis de la zona de reg, Juneda i Arbeca, els principals productors, sobretot el primer, amb un total de 982 000 caps. L'evolució (2 143 000 caps el 1982 i 2 783 000 caps el 1989) ha estat diferenciada; mentre que els municipis sud-orientals presenten quantitats mínimes de ramaderia o bé l'han anat abandonant (hi ha una tendència al decreixement en aquest sector que ha afectat fins i tot les Borges Blanques), en els municipis de les Garrigues Altes (tret de la Granadella) s'ha anat incrementant. L'Albagés i Juncosa són els principals productors d'aquesta zona. El nombre de caps de boví ha crescut força a la comarca. És un fenomen relativament nou, ja que en el conjunt de la comarca ha passat de tenir 3 402 caps el 1982 a 12 920 caps el 1989. L'orientació de l'explotació bovina garriguenca es gira vers la cria de vedells o bé vers la producció de llet. El bestiar és gairebé sempre de raça frisona. Les granges de vaques de llet se situen íntegrament a la zona de reg i la seva producció es ven principalment a Mollerussa. El principal productor és les Borges Blanques. La cria de vedells es concentra sobretot als municipis del N de la comarca, encara que Juncosa (amb uns 3 500 caps) és el principal productor, fins al punt que la cria de vedells s'ha convertit en aquest municipi en una activitat econòmica fonamental. Pel que fa a la resta de bestiar, sol ser objecte d'explotació extensiva i té una forta concentració a les Garrigues Baixes, principalment a la zona de reg. Els ovins han pujat a 18 629 caps des dels 12 391 que hi havia el 1982. El principal productor és Casteldans, i la raça dominant, la xisqueta. La cunicultura també ha pujat; hi havia 5 181 conilles mares el 1982, que havien pujat a

9 220 el 1989. L'Albi i, secundàriament, Arbeca eren els principals productors (amb el 49% de les conilles mares). Finalment, l'apicultura, concentrada a Cervià de les Garrigues i al Vilosell, tenia 437 ruscos el 1989, que representava un increment amb relació als 314 del 1982.

El 1986 les activitats industrials donaven feina a les Garrigues al 16% de la població activa ocupada, que el 1991 era del 21,2%. Per tant, l'ocupació industrial és poc elevada i, a més, poc dinàmica quant a creixement, fet que es palesa en el nombre de desocupats del sector (el 42% del total). La població industrial només té certa força a les Borges Blanques i a Juneda, mentre que a diversos municipis no es documenta cap més activitat industrial que la generada per les cooperatives (el Soleràs o Tarrés, per exemple).

Respecte al 1970 es documenta un cert augment de l'ocupació industrial, ja que aquest any era del 18,8% però incloïa la construcció, que el 1986 es donava separatament i era del 7%. Els darrers anys, l'intent més clar de dinamitzar el sector industrial ha estat la creació de sòl industrial mitjançant el polígon industrial les Verdunes, que pretén aprofitar les facilitats de comunicació que proporciona l'autopista de l'Ebre. És situat dins del terme municipal de les Borges Blanques i té una extensió de 231 927 m². A la Granadella, d'altra banda, el 1993 s'estava construint un petit polígon industrial. Per sectors, els més representatius a la comarca són el de la construcció, el metall, l'alimentari i el tèxtil, encara que, de fet, la indústria és bastant diversificada, i el sector del metall, amb 337 treballadors, el més nombrós, només representa el 28% dels ocupats industrials. D'altra banda, la dimensió de les empreses és petita (cap de les existents a la comarca no supera els 100 treballadors) i el més habitual és trobar empreses d'entre 1 i 5 treballadors. El 1987 el 61% de les empreses tenien entre 1 i 5 treballadors, el 13% d'11 a 25 treballadors i només el 7% superaven els 25 treballadors. La dimensió mitjana de les empreses el 1987 era de 7 treballadors. Dins del sector del metall (337 treballadors) hi ha una manca d'uniformitat en les tendències. Es tracta d'un sector molt atomitzat que sol tendir a abastar les necessitats de la pròpia comarca, principalment les del sector agrari. L'empresa més gran del sector és Tam-Kobo (Vinaixa), indústria de cadenes i rodaments que, amb 85 treballadors, és la més gran de la comarca. També cal esmentar Carrosseries i Elevadors Garba (Juneda), i una considerable varietat de tallers de maquinària agrícola com Niubó (Juneda). El sector alimentari (259 treballadors el 1991) és un dels més importants. Es troba molt relacionat amb el fet de ser una comarca agrària i, per tant, les empreses estan molt vinculades a la producció agrària garriguenca. En aquest camp treballen les diverses cooperatives (tots els municipis, menys Puiggròs, en tenen una o més). Als municipis de secà la principal producció és l'oli i les ametlles, mentre que al regadiu les cooperatives es dediquen fonamentalment a la fruita (cooperatives d'Arbeca, Juneda, Castells i les Borges Blanques). Pel que fa a l'oli hi ha dues vies principals de comercialització. La primera és a gran escala, representada per les grans empreses garriguenques. Destaquen Agrolés, de les Borges Blanques, cooperativa de segon grau que associa diverses cooperatives de la comarca, i Josep Guiu i Cia, empresa privada que es dedica a l'elaboració, l'envasament i la comercialització de l'oli. El 1991 tenia 40 treballadors, gairebé els mateixos que Agrolés, que en tenia 43. L'altra forma de comercialització de l'oli és la que adopten les cooperatives no associades, que venen als majoristes o bé envasen i comercialitzen de forma directa. Es tracta d'una comercialització a petita escala. A part les activitats cooperatives, és habitual trobar a la comarca molins d'oli (a gairebé tots els municipis) que solen treballar en associació amb les cooperatives, esclofolladores d'ametlles (destaca la Granadella), magatzems de fruita (Juneda Fruits) i també algunes empreses alimentàries que s'allunyen de l'activitat agrària, com els Estoigs de Sucre Balsells (les Borges Blanques), la dolceria Orteu (Juneda)

o els Caramels i Dolços Díez (l'Albi).

Cal dir que l'ocupació al sector s'incrementa en arribar els períodes de recol·lecció i que, per tant, el nombre d'ocupats recollit als censos no reflecteix la gran importància que té el sector. Al principi del 1992 hi havia un total de 105 empreses agràries, cosa que mostra l'atomització del sector. El sector tèxtil també és present a la comarca (265 treballadors l'any 1991). Les empreses del sector estan destinades fonamentalment al subsector que es dedica a la confecció. És habitual la presència de la confecció a domicili, i és per això que la quantitat real d'ocupats al sector no és la que reflecteix el cens. Entre les principals empreses del sector hom pot esmentar Unitex (les Borges Blanques), Confeccions Pilar i Confeccions Almo (Arbeca), la Cooperativa John Fil (l'Espluga Calba), o la factoria de Benetton (Juneda), entre altres. Cal esmentar un sector que té una gran tradició a la comarca, el de materials de construcció (52 empreses el 1987) i, concretament, l'extracció de pedra arenisca i el seu tallat. Aquesta pedra, que disposa de denominació d'origen Pedra Arenisca Floresta-Vinaixa, s'extreu del muntanyam que afecta els municipis de la Floresta, Tarrés, l'Espluga Calba, els Omellons i Fullea. És una activitat tradicional a la comarca que es remunta al segle XIX però que actualment es treballa en l'àmbit industrial i per a l'exportació. Les principals explotacions de pedra són situades als Omellons i Vinaixa, on extreuen la pedra els talladors dels diversos municipis (o fins i tot empreses foranes), entre els quals hom pot esmentar Carrique i Sáez (les Borges Blanques), Moragues (Vinaixa) i Balaguer (la Floresta). Hi ha altres empreses de materials de construcció radicades gairebé amb exclusivitat entre Juneda, les Borges Blanques i Arbeca, encara que només els dos primers municipis tenen empreses que superen els 5 treballadors, entre les quals hom pot esmentar Tuberies i Prefabricats Palau i els prefabricats de formigó que fa Uniland (les Borges Blanques). La resta dels sectors tenen un nombre de treballadors molt reduït, encara que cal esmentar algunes empreses importants, com la fàbrica d'articles de goma per a l'automoció L.Alavés Bataller (les Borges Blanques) o Fustes Faura, també a la mateixa població. D'aquesta visió general de la indústria de les Garrigues es pot extreure la conclusió que hi ha una important base agrària que impregna els sectors industrials de l'alimentació i la metal·lúrgia i que, com a activitats allunyades del sector agropecuari, hi ha els sectors del tèxtil i dels materials de construcció. Les activitats industrials tenen una forta concentració a les Garrigues Baixes, principalment a la zona de reg. A les Garrigues Altes, només la Granadella té una certa producció industrial, molt vinculada d'altra banda al sector primari. A la resta dels municipis de les Garrigues Altes, l'activitat industrial (fora de les generades per les cooperatives o els molins d'oli) és gairebé inexistent.

Les activitats terciàries a les Garrigues es troben poc desenvolupades. El 1986 només el 26% de la població treballava al sector terciari, que havia augmentat fins al 33% el 1991. I, encara, dins del subsector comercial, l'ocupació és molt menys important, ja que representa el 28% dels ocupats al terciari i només el 7% dels ocupats totals. Les Borges Blanques no assumeix plenament el seu paper de centre comercial, com es podria esperar en el cap comarcal, sinó que, situada en una zona d'escassa població, amb un baix nivell de renda i massa propera a Lleida i Mollerussa que li prenen influència, es troba molt estancada i comercialment es revela com a molt poc dinàmica. Al llarg dels anys ha anat perdent la influència i, actualment, tret de la vinculació administrativa que es deriva del fet de ser cap comarcal, els municipis de les Garrigues Altes tenen poc a veure amb la ciutat. Les poblacions que en són més dependents són les del sector sud-oriental. En total, el 1989 hi havia 428 llicències comercials, concentrades (65%) a la zona de reg. Les Borges Blanques concentrava el 35% del total de les llicències i el 55% de les de la zona de reg. Per branques, el comerç alimentari (47% de les llicències), seguit de lluny pel sector químic i pel tèxtil, eren els més representatius a les Garrigues. En ser una comarca agrícola, el sector de maquinària, amb unes 50 llicències, tenia també un paper important. Els mercats i les

fires també són indicadors de l'activitat comercial. El mercat de les Borges, que se celebra el dimarts, és el més important de la comarca, encara que també celebren mercat els municipis més grans, com Juneda, Arbeca, la Granadella, Fullea, Castellans i el Soleràs. Només hi ha dues fires a la comarca. D'una banda, la fira de Santa Caterina, que se celebra a Arbeca pels volts del 25 de novembre, i que inclou una exposició de maquinària agrícola i la fira del gos caçador. D'altra banda hi ha la fira de les Garrigues, la més important de la comarca, que se celebra a les Borges Blanques des del final d'abril al principi de maig i es dedica principalment a l'agricultura i a la maquinària agrícola; té una especial anomenada dins d'aquesta fira la Mostra de l'Oli. A les Garrigues hi havia el 1990 un total de 26 oficines bancàries, 16 pertanyents a caixes d'estalvi i 10 a bancs; 12 d'aquestes oficines (el 46%) es trobaven a les Borges Blanques.

Pel que fa als serveis municipals que poden rebre els habitants del territori, el fet de tractar-se de nuclis agrupats en facilita l'aplicació. Així, només 3 municipis tenien, el 1987, un nivell de pavimentació dels carrers inferior al 50% (el Cogull, Granyena de les Garrigues i Arbeca), mentre que en 7 pobles el nivell es trobava entre el 50 i el 75% (entre els quals Juneda i les Borges Blanques). La resta de municipis tenien una pavimentació superior al 75%, encara que cap d'ells no arriba al 100%. El servei telefònic també s'ha vist afavorit per la concentració demogràfica. Actualment tots els municipis disposen de servei telefònic, encara que el Cogull, Tarrés i els Torms fins al final dels anys vuitanta només tenien telèfon públic. També tots els municipis tenien xarxa de clavegueram, però en alguns casos fou insuficient a causa de l'antigor. En realitat, el problema principal de la comarca és la manca d'aigua, que s'aguditzava als municipis secaners els mesos d'estiu i que afecta l'economia municipal, ja que la manca d'aigües ha impedit en molts municipis la instal·lació de granges de bestiar. La canalització de les aigües del pantà d'Utxesa, que des de mitjan anys vuitanta va aportant aigua als municipis garriguencs, va posant remei lentament al precari abastament que pateixen.

Pel que fa a sanitat, les Garrigues s'inclou, juntament amb la Segarra, el Segrià, l'Urgell i la Noguera, a l'àrea sanitària 2. Internament, la comarca es troba dividida en dues grans àrees bàsiques de salut. La primera és la que té el centre a les Borges Blanques. El seu àmbit territorial equival aproximadament al de les Garrigues Baixes, tret de Puiggròs, que és agregat al partit mèdic de Miralcamp (Pla d'Urgell). La segona Àrea Bàsica de Salut té el centre a la Granadella i és compost per 6 partits mèdics. El seu àmbit territorial correspon a les anomenades Garrigues Altes i inclou Llardecans (Segrià). Malgrat aquesta organització, els equipaments sanitaris són força escassos i es manifesta una clara dependència de la ciutat de Lleida. Dels dos caps d'àrea, només les Borges Blanques té Centre d'Assistència Primària (ambulatori). Ara bé, l'ambulatori de les Borges Blanques només és de nivell 1 (pediatria i medicina general); per tant, si hom necessita atenció mèdica especialitzada o bé hospitalària, cal anar a Lleida. La llunyania dels municipis de les Garrigues Altes del cap provincial agreuja les deficiències del servei. Els municipis garriguencs solen disposar de dispensari mèdic, encara que moltes vegades sigui atès pel metge del municipi que és cap de partit mèdic. En total hi ha una dotzena de farmàcies, dues de les quals al cap comarcal (1992). Hi ha, a més, un lloc de socors de la Creu Roja i servei d'ambulàncies dependent d'aquesta mateixa entitat. Els serveis socials no tenen una estructura gaire desenvolupada. Alguns municipis disposen d'àrea de serveis socials, però el centre comarcal es troba a les Borges Blanques. Hi ha pocs equipaments especialitzats i es troben gairebé sempre vinculats a la tercera edat. Les llars d'avis són habituals en diversos municipis de la comarca i hi ha un total de 3 residències geriàtriques, una de municipal a Juneda, una altra de privada als Omellons i una de la Seguretat Social a les Borges Blanques. Dins de l'atenció als disminuïts, cal esmentar, a Juneda, APROMI,

entitat d'atenció als disminuïts psíquics que, a més d'ensenyament especial, ofereix altres activitats: taller ocupacional, colònies, vacances, etc. Els serveis administratius de la Generalitat, el Consell Comarcal i algunes delegacions del govern central tenen la seu a les Borges Blanques, el centre administratiu de la comarca. Només hi ha jutjats de pau, ja que el partit judicial de les Borges Blanques va ser anul·lat el 1965 i els municipis garriguencs es troben integrats al partit judicial de Lleida. Hi ha en total 4 casernes de la guàrdia civil (a Juneda, Castellldans, la Granadella i les Borges Blanques). Pel que fa al turisme, en conjunt té una escassa presència a la comarca i es nodreix fonamentalment d'aquells que van emigrar i tornen als seus municipis d'origen per passar-hi les vacances. La llunyania dels grans centres turístics (els Pirineus o la costa mediterrània), l'escàs coneixement que hom té de la comarca i la poca difusió dels atractius comarcals són factors que incideixen en l'escàs desenvolupament. L'oferta turística es concretava el 1991 en 1 hostel i 4 pensions (que ofereixen un total de 56 places), a més de 2 residències cases de pagès (59 places), 24 restaurants, 12 cafeteries, la granja escola les Obagues de Juneda i les cases de colònies de Juneda i dels Omellons. No hi ha cap càmping.

Al municipi de Castellldans hi ha 4 138 ha de terres llaurades (1989), el 64% de la superfície total del terme. L'extensió principal de terres és de secà, amb predomini d'ametllers, oliveres i cereals (blat i ordi). El mateix any, al regadiu hi havia fruiters, sobretot pomes, però també peres i préssecs, cereals i ametllers. Aquests últims anys hi ha hagut una certa disminució o abandonament dels conreus més propis del secà i un petit augment del fruiterar; han augmentat els cereals i els ametllers en detriment de les oliveres. La millor terra és, naturalment, la de la plana regada pel canal d'Urgell i moltes explotacions agrícoles tenen terres de secà i de regadiu, que es complementen. Pel que fa a les explotacions censades, el 1982 n'hi havia 267 que el 1989 havien baixat a 271, potser a causa de l'abandonament de les terres marginals. En tot cas, aquest fet sí que fou el causant, al començament dels anys vuitanta, de l'augment del nombre d'explotacions de menys de 10 ha. Hi ha una certa concentració parcel·lària i predomina el règim de tinença de la propietat, encara que l'arrendament ha tendit a substituir la parceria. Té una certa importància la cria de bestiar. Es tracta, doncs, de ramaderia establada i en règim d'integració, de porcs i aviram. El cens del 1982 era de 3 900 porcs, 1 784 caps d'ovins, 49 000 caps d'aviram, 64 caps de bovins, 15 caps de cabrum i 211 conilles mares. Però al final de la mateixa dècada, en el cens del 1989, hi ha augments significatius dels mateixos bestiaris, 6 132 caps de porcí, 4 004 caps d'oví, 108 milers d'aviram, 61 caps de cabrum i 569 conilles mares, i un petit descens en el boví (63 caps). A Castellldans hi ha dues cooperatives agrícoles (Sindicat Agrícola Sant Fortunat i Cooperativa Castellfruit). La primera elabora oli amb la denominació d'origen d'Olis de les Garrigues i té una secció de fitosanitaris per als seus associats, i la segona té cambres per a la fruita i la comercialitza. També hi ha un molí d'oli privat (Sindical de Colonització de Castellldans), un taller de confecció (Tèxtil Castell) i des del final dels anys vuitanta els tallers de la multinacional italiana Bennetton. El dia destinat a mercat setmanal és el divendres i les transaccions financeres es poden fer en tres oficines bancàries. Els equipaments sanitaris de la població són una farmàcia i un dispensari municipal que té les seves instal·lacions en els baixos de la casa consistorial. Quant als educatius, hi ha un centre públic d'ensenyament primari. Com es pot concloure l'entorn socio – econòmic de Castellldans no és de creixement donat l'escassa diversificació dels sectors econòmics i de l'industrialització que determina l'estancament del creixement demogràfic, a una economia de dependència dels mercats agrícoles i de la explotació ramadera.

I) Comunicacions per Xarxa viària

Les dues vies principals de la comarca segueixen l'eix Tarragona-Lleida, paral·leles a l'antiga calçada romana. La via més important és l'autopista de l'Ebre (A-2), que travessa les Garrigues, on té les sortides les Borges-Mollerussa i Vinaixa-l'Albi, des del coll de Tarrés al SE fins al límit del terme de Castellldans al NW. Aquesta via permet descobrir la unitat del clima i fins de l'economia dels seus habitants, a través de les variants pròpies del relleu, des dels plans de l'Urgell, la Segarra i el Segrià fins a les valls i les altures de la serra de la Llena i de la serra de Corregó, al límit amb el Priorat, el Baix Camp i la Conca de Barberà. Fora d'aquesta via, dos eixos es creuen i són els principals de la comarca: la carretera N-240 de Lleida a Tarragona, construïda a partir de l'any 1841, que travessa per Juneda, les Borges i Vinaixa el ferrocarril, també de Lleida a Tarragona, per Reus (1864), que travessa igualment les Garrigues pels mateixos termes i la Floresta, i la C-233, que, procedent de Flix, travessa la comarca de SW a NE, es troba amb la N-240 a les Borges Blanques i continua fins a Bellpuig d'Urgell, on enllaça amb la N-II. Aquesta via posa en comunicació Bovera, la Granadella, el Soleràs, l'Albagés, Castellldans, l'Aranyó, les Borges i Arbeca. De fet, però, aquesta via, que uneix el N amb el S de la comarca, resulta força defectuosa en molts trams i és, de fet, poc utilitzada, cosa que en certa manera crea dos sectors dins de la comarca. L'un, el septentrional, ben comunicat i per on passen les vies principals, i l'altre, el meridional, compost per vies generalment secundàries i allunyat del centre econòmic garriguenc que és la zona de reg. Per tant, la millora dels eixos viaris és important per a una futura cohesió de la comarca. També travessa el SW de la comarca la C-242, de Reus a Fraga, que comunica Ulldemolins amb Bellguarda, la Granadella, Llardecans i Maials. Entre els ramals secundaris esmentem l'antic camí de Lleida, a Albatàrrec, Alcanó, Alfés, Granyena de les Garrigues, el Soleràs, els Torms, Juncosa i fins a la vall d'Ulldemolins; la carretera local de Vinaixa a Cervià de les Garrigues, l'Albi i la Pobla de Cérvoles; la de les Borges Blanques a Cervià; i la de les Borges a Vinaixa passant per Tarrés. També cal esmentar la xarxa de camins que aquests últims anys ha portat a terme l'Institut de Reforma i Desenvolupament Agrari (IRIDA). El nus comarcal de comunicacions més complet és el de les Borges Blanques, d'on parteixen diversos camins travessers, traçats o millorats des que la vila esdevingué cap de partit judicial. L'escassa cohesió entre les Garrigues Altes i les Garrigues Baixes que ja s'ha esmentat té el seu corresponent en el repartiment del transport públic, ja que la connexió entre els municipis de tots dos sectors és gairebé nul·la. A les Garrigues Altes, el transport públic per carretera es dirigeix fonamentalment vers Lleida, Tarragona i Barcelona. Per tant, hi ha una projecció de les línies vers l'exterior més que una cohesió interna, ja que les línies d'autobusos surten fora de la comarca sense passar per les Borges Blanques. En aquest cas es troben també els municipis més occidentals de les Garrigues Baixes (el Cogul, Castellldans i l'Albagés), que tampoc no tenen comunicació directa. La resta dels municipis tenen connexió amb les Borges Blanques, però solen ser línies que, tot i travessar diversos municipis garriguencs, també surten fora de la comarca, fonamentalment vers Lleida i, secundàriament, Tarragona i Mollerussa. Les companyies que efectuen el transport públic són Parellada, Xampany o la Hispània, entre altres. El ferrocarril travessa la part septentrional de la comarca de manera més o menys paral·lela als eixos viaris principals. Hi ha dues línies (1991) que fan aquest recorregut: la línia Barcelona-Lleida, amb estacions a Juneda, la Floresta, Vinaixa i les Borges Blanques; i la línia Barcelona-Lleida-Saragossa, que s'atura a totes les altres estacions esmentades, tret de la Floresta.

Al terme municipal de Castellldans la Xarxa viària de carreteres i pistes actuals és:

-Autopista de l'Ebre AP2 Lleida – Barcelona

-Carretera Comarcal C 233, travessa el territori de Sud a Nord Est, uneix Bellpuig d'Urgell (Lleida) – Flix (Tarragona) Titularitat de la Direcció de Carreteres de la Generalitat de Catalunya, uneix Castellldans amb Les Borges Blanques.

-LV- 7023 de Juneda a Castellldans Titularitat de la Diputació de Lleida, on enllaça la N-240 de Tarragona a Lleida.

-L 702 de Lleida a Castellldans Titularitat de Direcció General de Carreteres de la Generalitat de Catalunya

-Pista Castellldans – Cervià titularitat del Consell Comarcal de Les Garrigues

-Pista Castellldans – Aspa titularitat del Consell Comarcal de Les Garrigues

-Pista Castellldans – Cogul titularitat del Consell Comarcal de Les Garrigues

II) Comunicacions per transport públic

Autobús Itinerari Albagés - Castellldans – Lleida, amb una freqüència de 4 sortides per la matí, 2 sortides per la tarda, 3 sortides al vespre.

m) Demografia

Des del punt de vista de la identificació dels pobles, no hi ha concordança pel que fa a la pertinença a la comarca, ja que Juneda havia estat considerada del Segrià, Arbeca, les Borges i Puiggròs, de l'Urgell, l'Espluga Calba, els Omellons, Fullea, Tarrés i Vinaixa, de la Segarra, i Bovera, de la Ribera d'Ebre. Inversament, malgrat la seva adscripció al Segrià, es consideren de les Garrigues els pobles d'Almatret, Maials, Llardecans, Torrebesses, Sarroca de Lleida, Alcanó, Sunyer, Alfés i Aspa. Així, hom distingeix entre les Garrigues Altes, on s'afegeixen els pobles d'Almatret, Maials, Alcanó, Aspa, Llardecans etc., amb un centre important a la Granadella, i les Garrigues Baixes a la qual pertany Castellldans, amb centre a les Borges Blanques (Juneda, Arbeca, Puiggròs, Vinaixa, la Floresta, els Omellons, l'Espluga Calba, Fullea, Tarrés, l'Albi, el Vilosell, Cervià de les Garrigues i la Pobla de Cérvoles).

Les poblacions de les Garrigues es van formar normalment entorn d'un castell o d'un vell temple parroquial, amb notables edificis de pedra i grans cellers; abunden, en canvi, entre els conreus antigues cabanes de pedra, sovint cobertes amb volta o falsa volta. La població dispersa és escassa, ja que la comarca té una estructura de nuclis agrupats en la qual un nucli de poblament es correspon amb un municipi. El 1991 la població agrupada representava el 98% del total de les Garrigues, mentre que el poblament disseminat només era lleugerament significatiu als 3 grans municipis de regadiu: Juneda, Arbeca i les Borges Blanques. Només el cap comarcal, però, supera els 100 habitants en disseminat, tot i que cal tenir en compte que és el municipi de major població. La resta de municipis de reg tenen també petites proporcions, poc significatives, de disseminat. Hi havia un total d'11 municipis que no presentaven cap habitant en disseminat, mentre que 3 municipis en tenien menys de 10.

Pel que fa a l'evolució de la població la comarca de les Garrigues, a l'inici de la segona meitat del segle XIV, vers el 1365, tenia uns 1 125 focs, o sigui, 1,4 focs/km², que és una de les densitats més baixes de Catalunya. En aquest temps, la capital, les Borges Blanques, era poble de contribució de la ciutat de Lleida i figurava inclosa en l'estimació de focs d'aquesta. La resta de fogatges són molt incomplets; malgrat tot, els indicis deixen entendre que el poblament va disminuir encara un xic, segons que ho revela el fogatge del 1553, que dona per a tota la comarca 992 focs, o sigui, 1,24 focs/km², poc més de 5 h/km². Aquesta baixa densitat va perdurar fins al principi del segle XVIII d'acord amb el cens del 1718, que dona un total comarcal de 3 565 h, és a dir 4,4 h/km². En aquest any el lloc més poblat és Arbeca amb 546 h, seguit de les Borges

Blanques amb 468 h i de Bovera, que en tenia 310; la resta de pobles es trobava sota els 300 h. Al llarg del segle XVIII, gràcies a la millora i l'especialització dels conreus, sobretot de l'olivera i de la vinya, hi ha un ràpid creixement que dóna 12 103 h el 1787, o sigui 15,1 h/km², i la progressió continuà tot al llarg del segle XIX i fins entrat el segle actual, sense conèixer el despoblament de moltes comarques, característic del darrer terç del segle XIX. Expressat en xifres trobem 11 680 h el 1830, segons el cens poc fiable d'aquell any, 24 895 h el 1842, 26 069 h el 1860, 26 667 h el 1887, 28 082 h el 1900 i 30 101 h el 1920. Aquest és el moment de màxima densitat demogràfica de tots els temps, que dóna una proporció de 37,6 h/km², molt superior a l'actual, amb prou feines de 26 h/km². Les etapes de la minva dels darrers seixanta anys es poden xifrar en una pèrdua progressiva d'uns 2 000 h cada dècada fins el 1940, un estancament a la dècada del 1940 a 1950 (de 25 827 h el 1940 a 25 666 h el 1950), per reprendre el ritme decreixent, amb una especial força els anys seixanta (24 036 h el 1960, 21 852 h el 1970 i 20 469 h el 1981, 20 214 h el 1986 i 19 429 h el 1991). Les fluctuacions de l'agricultura, base essencial de la vida de la comarca, expliquen en una bona part aquesta evolució desfavorable, que, amb la modernització del sistema de conreus i la manca de llocs de treball per l'escassetat d'indústries, ha ocasionat el fort corrent migratori, principalment de joves, vers Lleida, Barcelona, etc. La disminució de la població no ha afectat per igual tots els municipis garriguencs. En el decenni 1981-91, la davallada de la població ha estat del 5% per al conjunt de la comarca. Els municipis més grans de la zona de regadiu han estat els que menys han patit la crisi demogràfica (Arbeca, Juneda i les Borges Blanques). El que més ha baixat ha estat Juneda amb el 3,1%.

Els municipis més petits del regadiu son Puiggròs i Castellans, que han conegut davallades més importants de població, principalment per l'atracció que representa l'economia molt més vital dels altres municipis de reg i també per l'atracció que hi exerceixen Lleida i Mollerussa. Als municipis secaners, l'evolució ha estat diferenciada però generalment presenten davallades molt més importants, ja que tots els municipis de les Garrigues Altes han perdut població en percentatges superiors al 8%, fet que s'agreuja en els municipis més sud-occidentals, on se supera el 10%; és significatiu el cas de Bovera, que ha perdut el 20% de la seva població. A les Garrigues Baixes, la pèrdua és més important com més ens acostem als límits amb les Garrigues Altes. En conjunt, només l'Albi (0,1%) i la Floresta (2,5%) han tingut un cert creixement en dades relatives. Quant a la distribució per edats, es veu que la comarca té un alt grau d'envelliment que s'incrementa a mesura que passen els anys. A les Garrigues l'índex d'envelliment era de 123, mentre que al conjunt de Catalunya era de 56,7. La piràmide de poblament permet veure que l'índex de població adulta (de 15 a 64 anys) era el 1991 del 61,9%, amb una especial incidència en el grup de 55 a 64 anys, que era el majoritari, i en menor mesura el de 20 a 29 anys, producte de l'esclat demogràfic dels anys seixanta. Hi havia, a més, el 23,5% de grans i el 14,6% de joves (menors de 15 anys). Per al conjunt de Catalunya les mitjanes són el 21,7% de joves, el 12,3% de gent gran i la resta d'adults. La feble base de la piràmide de població pot agreujar-se per la marxa de la població més jove en anys vinents i també per la baixa natalitat. El creixement natural és en l'actualitat altament negatiu. Així, per exemple, el 1991 nasqueren 142 persones i en moriren 246. Pel que fa al moviment migratori, el saldo fou negatiu en 321 persones en el període de 1986-91.

Sobre la població activa a la Comarca, del total de població del 1991 (19 429 h), la població activa era de 7 316 persones, majoritàriament homes (69,2%). Els col·lectius més importants que componien la població no activa eren els jubilats (37,4% dels no actius) i els dedicats a les feines de la llar (28,3%, fonamentalment dones). Entre els actius tenien feina un total de 6 822 persones (93,2% dels actius), fet que suposa que el 1991 hi havia el 6,7% de persones en atur, xifra molt inferior a la mitjana catalana.

Per sectors d'activitat, la població ocupada es distribuïa de la següent manera: el 35,7% de la població treballava en les tasques pròpies del sector primari (agricultura, ramaderia i pesca), mentre que el 21,2% ho feia al sector secundari, el 10% a la construcció i el 33% al sector terciari. Dins de la indústria, els sectors majoritaris eren els del metall, l'alimentació i el tèxtil, mentre que als serveis el comerç i l'hostaleria eren el subsector majoritari. L'atur, el 1986, per la seva part era força greu a la indústria, ja que afectava el 14% dels actius, mentre que era molt poc representatiu al sector primari, on no arribava a afectar l'1% de la població.

En relació a la densitat de població de les Garrigues mai no ha estat, com ja s'ha vist, gaire elevada, i encara actualment continua baixant de manera paral·lela a la despoblació de la comarca. L'any 1981 la densitat era de 25,5 h/km², el 1986 de 25,3 h/km² i el 1991 de 24,3 h/km². En alguns indrets, aquesta mitjana se supera àmpliament. A la zona de reg, tret de Castellldans (15%), tots els municipis superen la mitjana i el punt de màxima densitat correspon a les Borges Blanques, amb 82,3 h/km², seguit de Juneda, amb 62,3 h/km², i Arbeca amb 39,9 h/km². Les densitats davallen a mesura que hom s'acosta a les anomenades Garrigues Altes, o bé als municipis del S de la comarca on el punt de menor densitat s'agafa a la Pobla de Cérvoles, el municipi més muntanyenc, que només té una densitat de 3,3 h/km². Com correspon a una comarca que no ha rebut l'allau migratòria dels seixanta, que afectà les comarques veïnes del Segrià, i que avui té un índex d'entrades per emigració molt baix, les Garrigues manté un alt percentatge de població autòctona. La distribució dels habitants pel lloc de naixement mostra que el 93% (1986) de la població és nascuda a les comarques catalanes, i, d'aquests, el 93% és autòcton de les comarques lleidatanes. El percentatge de població nascuda a la resta de l'estat se situa només en el 6,8%, i es tracta de gent provinent de la comunitat autònoma d'Andalusia en el 52% dels casos.

Castellldans es troba a la zona de contacte entre secà i regadiu, on els censos de població més antics de què disposem són del 1365, any en què es comptaven 30 focs, el fogotjament del 1378, que se'n comptaven 43, i ja al segle XVI, 39 focs l'any 1553. Al segle XVIII havia passat de 109 h el 1718 a 515 h el 1787, però el major augment es produí a partir de l'arribada dels regatges del canal d'Urgell: 817 h el 1860, 973 h el 1887, 1 323 h el 1900 i 1 508 h el 1920. Des d'aleshores ha anat baixant: 1 378 h el 1936, 1 328 h el 1950, 1 282 h el 1960, 1 156 h el 1970, 1 036 h el 1975, 1 040 h el 1981 i 974 h en el darrer cens del 1991, que representa una densitat de població de 15 h/km². Pel que fa a l'estructura per edats, el 13,8% del total són menors de 15 anys, el 59,2% tenen entre 15 i 65 anys, i el 27% són majors de 65 anys. El sector agrícola i ramader és el que té més importància (239 persones, d'un total de 379 ocupades al municipi), seguit pel de serveis (69), l'industrial (44) i el de la construcció (27).

Castellldans arriba a l'actualitat amb un únic nucli de població agrupada del terme; amb diversos despoblats: Matxerri, al NW, que fou d'Arnau Cortit i, al segle XVI, amb uns 15 focs, era d'Onofre Cerveró; Triguell, esmentat al segle XIV, prop de Matxerri; Sant Jaume i Mandanya, al N, prop de Puigverd; l'Entorn, a llevant del poble; Gisperta, al SE, i Melons, al SW, que dona nom a una vall, que havia estat de Pere Gener i al segle XV, amb uns 16 focs, era, com Matxerri, d'Onofre Cerveró.

Un creixement molt lent de la població ha caracteritzat les dècades també a Castellldans, no obstant la seva proximitat amb Lleida, la capital de la comarca, i als sistemes viaris de comunicació territorial bàsics, on s'ha mantingut la activitat agrícola ramadera com única, on ha preponderat una situació d'evolució i crisis cícliques de les formes i sistemes d'explotació, la qual cosa vaig determinar l'estancament del creixement de la població a les darreres dècades

Però aquesta situació comença a demostrar símptomes de canvi a l'actualitat. En efecte, es preveuen símptomes d'interès, que els índex de creixement poden millorar substancialment a nuclis com el de Castellldans, donat justament l'existència d'eixos bàsics de trànsit al terme municipal que vertebraven capitals i ciutats d'importància molt pròximes al mateix.

Les capitals catalanes de Lleida i Tarragona vertebrades per la carretera N-240 i l'autopista AP-2, més el traçat de la xarxa ferroviària tradicional que és paral·lela a la nova via d'amplada europea per on passarà el tren d'alta velocitat, determina un nou impuls al creixement actiu sostingut d'aquests polos, implicant una oportunitat en torn a la qual nuclis de alta proximitat com Castellldans poden oferir espai per a activitats i per a residència, a un procés de relació complementària.

Com la comarca, el municipi té la població agrupada majoritàriament al nucli urbà del terme, amb masies aïllades i petits agrupaments de cases al sòl rústec on els habitants tenen per ocupació comuna el conreu i activitats comercial bàsiques complementàries de l'elaboració de l'oli que els mantenen actius i amb un lent però cert creixement vegetatiu.

Habitants empadronats:

2000/01: 978habitants

2002: 968habitants

2003: 976habitants

2004: 980habitants

2005: 1012habitants

2006: 1004 habitants

Densitat de població al terme municipal (64,95 km²): 15 hab/km Densitat de població al nucli urbà (45,82 ha): 20 hab/ha

1.5.- Criteris per a l'elaboració del Pla d'Ordenació Urbanística Municipal (POUM).

1.5.1.- Criteris generals

Els treballs de revisió del planejament urbanístic municipal s'orientaran seguint els principis bàsics establerts als articles 3 i 9 de la Llei 2/2002, d'Urbanisme de Catalunya, en la redacció donada per la Llei 10/2004, vetllant en conseqüència per l'establiment d'un model de desenvolupament urbanístic del municipi de Castellldans, sostenible que utilitzi racionalment el territori i el medi ambient, conjugant les necessitats de creixement econòmic i social, amb la preservació dels recursos naturals i dels valors paisatgístics, arqueològics, històrics i culturals; tot sobre la base dels següents criteris generals inspiradors, així com l'aplicació de la disposició addicional tretzena de la Llei de 24 de desembre de 2004.

a) Definició del model urbà orientat a la millora de la qualitat de vida, i que aspiri a integrar polítiques adreçades a tal fi

- De vertebració territorial, concentrant els creixements urbans a

l'entorn del nucli de població ja existent o amb planificació aprovada; apostant clarament per la configuració urbana compacta de llarga tradició mediterrània, amb barreja, en els casos que sigui possible, d'usos d'habitatge, activitat comercial i terciària.

- De connectivitat entre els diferents nuclis dispersos al territori, triant per a la ubicació del àmbits de reserva de sòls per a nous creixements per donar resposta al creixement vegetatiu, els llocs més adequats a l'obtenció d'aquesta finalitat.

- De mobilitat i accessibilitat, potenciant l'adaptació i el creixement de les infraestructures públiques, dels equipaments públics i privats i de les activitats econòmiques privades.

- D'integració de les persones pensant i dissenyant, un model a "escala humana", per a tots i per a totes.

- De sostenibilitat, introduint en l'ordenació i configuració específica del territori i a les ordenances reguladores de l'edificació i construcció les determinacions necessàries per a garantir la implantació d'energies renovables, materials respectuosos amb el medi ambient i en definitiva dels criteris del Pla d'Espais d'Interès Natural (PEIN 1992), de la Directiva Hàbitats i Xarxa Natura 2000.

- D'integració dels objectius estratègics definits Pla Territorial de Catalunya.

b) Definició d'un model d'implantació d'activitats econòmiques que tendeixi a la diversificació de les activitats econòmiques facilitant:

- El manteniment del sector primari, sobre sòls no urbanitzables, basat en el desenvolupament de cultius de primera qualitat distingits per productes amb denominació d'origen.

- La creació d'una reserva de sòl destinada a la creació d'un sector industrial, que aposti pel medi ambient, pels processos tecnològics d'alt valor afegit i per la diversificació de l'activitat econòmica, sobre la base de l'optimització del sòl disponible, limitant la creació de les reserves de sòl a terrenys situats al voltant de la xarxa viària actual i de les noves reserves, i separant-la del sol urbà consolidat pels connectors biològics que ho envolten.

- La creació i potenciació d'activitats comercials i terciàries, integrades en el nucli urbà, amb l'afavoriment de la barreja d'activitats econòmiques amb usos diversos (agroalimentari, industrial, comercial, terciari).

b) Definició del model d'integració de la xarxa d'espais lliures, dels espais protegits, dels espais que cal preservar de la urbanització i del sòl no urbanitzable, especialment, el de valor agrícola i forestal, mitjançant:

- La delimitació dels àmbits de valor ambiental i patrimonial, d'interès estratègic, de prevenció de riscos, de prevenció i de prevenció d'interès municipal.

- La delimitació de zones de preservació de la urbanització en terrenys de pendent superior al 20%, i de zones inundables.

- La limitació dels usos dotacionals i periurbans admissibles en sòl no urbanitzable.

- L'ordenació adequada de les instal·lacions de radiocomunicació i

de transport d'energia elèctrica, per tal de minimitzar els seus efectes sobre els éssers vius i el paisatge

- L'establiment d'àmbits de protecció paisatgística on les instal·lacions de radiocomunicació i/o les de transport d'energia elèctrica resultin incompatibles

c) Definició d'un model d' infraestructures, sistemes i serveis sobre la base de:

- Establir reserves per a sistemes i equipaments comunitaris, dissenyats per atendre les necessitats de la població existent i la de nova implantació, en funció de les noves realitats socials i les noves formes de proveïment de serveis a la comunitat.
- Reorganitzar el sistema viari, potenciant el model en xarxa i adequant-la pel nous fluxos que es derivaran de la nova estructura territorial.
- Integrar a tota la xarxa viària les dotacions adients pel correcte funcionament del transport col·lectiu; donant prioritat, per altra banda, a les infraestructures que facilitin l'accessibilitat a les instal·lacions fixes de transport col·lectiu de viatgers.
- Consolidar als àmbits supeditats a pas i protecció de xarxes i infraestructures d'abast municipal, constituint, en la mesura del que sigui possible, corredors de reserva específics.
- Potenciar i millorar la xarxa de camins, com a forma eficient d'apropar els diferents espais i territoris del municipi fent-los més adequats per desenvolupar una mobilitat sostenible i integrada al medi.
- Requerir dels operadors programes d'implantació desenvolupament de la xarxa d'instal·lacions de radiocomunicació, per tal de fomentar la compartició de les instal·lacions dels operadors de les xarxes d'instal·lacions de radiocomunicació, i prioritzar-la molt especialment en sòl no urbanitzable
- Preservar i millorar la qualitat de l'aigua, mitjançant la previsió de les xarxes de sanejament adequades en els sòls urbans i urbanitzables (clavegueram, col·lectors generals i parcials, escomeses, estacions depuradores, etc.)
- Protegir els recursos hídrics i minimitzar el consum d'aigua derivat del planejament fomentant l'estalvi i la reutilització de l'aigua mitjançant la implantació en àrees de nova urbanització i en espais verds públics d'una xarxa separada d'aigües de pluja i de l'ús de sistemes d'emmagatzematge i de reutilització adequats

d) Configurar un model de creixement moderat, sobre la base de:

- Preservar els valors paisatgístics i ambientals, patrimoni del conjunt dels ciutadans i ciutadanes del municipi.
- Concentrar els creixements residencials potencials de forma que quedi garantit el continu urbà, excloent els creixements sobre terrenys disgregats o separats ostensiblement del nucli urbà i barris del municipi.
- Ampliar les dotacions d' infraestructures públiques, d' equipaments públics i privats
- Potenciar el creixement i la diversificació de les activitats econòmiques privades.

- Adequar i assignar els usos i regular les activitats en el conjunt del territori se a les zones de sensibilitat acústica definides al mapa de capacitat acústica del municipi
- Dividir el territori en funció de la vulnerabilitat a la contaminació lumínica, d'acord amb el que disposa la Llei d'ordenació ambiental de l'enllumenament per a la protecció del medi nocturn
- Prevenció dels riscos hidrològics, mitjançant la delimitació d'àmbits de protecció i facilitant la infiltració i la retenció de l'aigua de pluja i compensar la creació de superfícies impermeables

1.5.2.- Criteris particulars

Els criteris i objectius generals enumerats seran objecte de la corresponent adaptació i aplicació concreta a cada àmbit territorial dels que conformen el municipi, fixant-se amés, i per cada àmbit dels que conformen el municipi de Castellldans, els següents criteris i objectius particulars:

1.5.2.1 En sòl urbà i urbanitzable

1.5.2.1.1 Sectors amb ús predominant habitatge/residencial

1.- Nucli Urbà de Castellldans

- Millora i reordenació, s' escau, de l'estructura bàsica del territori pel que fa a la xarxa viària primària prevista a les NNSS i a l'estructura parcel·laria consolidada, amb la fi de garantir la consolidació equilibrada del sòl urbà i l'aprofitament de terrenys actualment marginats de l'estructura viària.
- Manteniment i reordenació, s' escau, dels paràmetres bàsics d'edificació, tant pel que fa a les condicions d'ordenació, tipologies i usos predominants i intensitat admesa.
- Incorporació de nou usos compatibles amb l'ús d'habitatge predominant al sector, amb preferència dels usos comercials, terciaris i d'equipaments públics i privats; amb exclusió d'usos industrials en les categories que, per les seves característiques i procés tecnològic, bé resultin plenament incompatibles amb els usos residencials del sòl, bé requereixin actuacions i/o inversions desproporcionades als efectes de garantir l'absència d'emissions i de riscos.
- Actualització i increment dels sòls destinats a sistemes i dotacions públiques, culturals, educatives i esportives.
- Creació d'una reserva de sòl susceptible d'incorporar-se al procés d'urbanització, amb els següents objectius:
 - Generar sòl urbà apte per usos d'habitatge unifamiliars i plurifamiliars amb tipologies de baixa densitat, amb incorporació d'activitats terciàries, i exclusió de usos industrials en aquelles categories que, per les seves característiques i procés tecnològic, bé resultin plenament incompatibles amb els usos residencials del sòl, bé requereixin actuacions i/o inversions desproporcionades als efectes de garantir l'absència d'emissions i de riscos
 - Generar sòl apte per efectuar dotacions d'habitatge protegit.
 - Crear una reserva de sòl urbà destinat a equipament comunitari de caràcter esportiu i recreatiu.
 - Crear una reserva de sòl urbà per l'ampliació de activitats terciàries $\frac{3}{4}$ Facilitar el soterrament i/o desplaçament de les línies aèries elèctriques que afecten al nucli. $\frac{3}{4}$ Millora i ampliació del sistema existent d'abastament d'aigua,

sanejament i clavegueram públic.

- Millora del tractament del perímetre del sector i de la seva relació entre l'entorn constituït i els sòls no urbanitzables.

1.5.2.1.2 Catàleg de Edificis i Elements de Valor Patrimonial

Es redactarà un Inventari d' Edificis i Elements al nucli urbà per tal de constituir el Catàleg d' Edificis i Elements de Valor Patrimonial a l'Ajuntament de Castellans.

1.5.3.1 En sòls no urbanitzables

- Sòls destinats a usos agrícoles.
 - Delimitació de les superfícies destinades o susceptibles de destinació al manteniment o nova implantació de cultius de primera qualitat distingits per productes amb denominació d'Origen Les Garrigues.
 - Delimitació d'entorns de protecció agrícola, atenent-se a les característiques de l' explotació agrícola de reg o de secà.
 - Definició d'usos periurbans no compatibles amb l'ús agrícola.
- Reserves per actuacions específiques en sòls no urbanitzables.
 - Delimitació dels àmbits territorials en sòl no urbanitzable als que caldrà circumscriure les activitats a que es refereix l'article 47.4 de la vigent Llei d'urbanisme de Catalunya, sota el principi de menor impacte sobre el territori i limitació en l'ocupació amb edificacions.
- Espais protegits.
 - Determinació dels àmbits de protecció especial per el seu interès natural, valor forestal, agrari, fluvial, geològic i hidrogeològic i de protecció per a la connexió ecològica a nivell municipal i supramunicipal, en aplicació dels criteris del Pla d'Espais d'Interès Natural (PEIN 1992), de la Directiva Hàbitats i Xarxa Natura 2000 per tal de garantir la preservació dels hàbitats naturals, de l' actiu agroforestal i de la biodiversitat.
 - Determinació dels àmbits amb funció d' espai separador entre el usos urbans i els usos industrials i dels àmbits amb funció tamponadora entre el sòl no urbanitzable d'alt valor ambiental i el sòl urbà o urbanitzable, amb la finalitat d' esmorteir els efectes que sobre el sòl no urbanitzable d' alt valor poden tenir els usos urbans i industrials.
 - Determinació dels àmbits d'interès territorial continu i obert entesos com aquells espais de valor ambiental i d'alt valor agrari de més de 150 has de superfície que des de una visió supramunicipal de conjunt, tenen un interès clau.
 - Creació dels àmbits de prevenció de riscos geològics, d'inundació i de zones de més del 20% de pendent, com zones de preservació del procés d'urbanització.
 - Determinació d'àmbits preventius d' interès municipal.
- Catàleg de Masies, Cases i Elements Rurals

Es redactarà un Inventari de Masies i Cases Rurals, un Inventari de Camins Ramaders, Històrics i Estructurants del Territori i un inventari de elements d' interès cultural per tal de constituir el Catàleg de Masies,

PROGRAMA DE PARTICIPACIÓ CIUTADANA

Els mecanismes que s'estableixen per a facilitar el coneixement general de l'activitat revisora del planejament iniciada per l'Ajuntament i per fomentar la participació dels ciutadans i ciutadanes en el procés de maduració de les propostes de planejament, mitjançant la realització d'aportacions i suggeriments individuals o col·lectius són els següents:

a) De publicitat i divulgació:

1.- Als Diaris Oficials: L'aprovació dels diferents documents que integren el procediment de tramitació i aprovació de la revisió del Pla d'Ordenació Urbanística Municipal (POUM), serà objecte de publicitat al Diari Oficial de la Generalitat i Butlletí Oficial de la Província, en la forma establerta a les disposicions vigents.

2.-Utilització d'altres instruments de publicitat: Al marge de les publicacions als diaris oficials corresponents, es procedirà a:

- Presentar als mitjans de comunicació local l'equip redactor, el calendari i el programa de treball. Aquesta presentació es farà a l'Ajuntament i es publicarà posteriorment en els mitjans de comunicació local.
- Es crearà una marca o ideograma que identifiqui les actuacions de comunicació i de participació del POUM.
- S'elaborarà i publicarà material de difusió que reculli els elements més rellevants.
- L'Ajuntament utilitzarà els mitjans de què disposa per a difondre a tota la ciutadania la informació sobre el POUM: pàgines web, publicació i revista municipal, etc.
- Es posarà a disposició dels ciutadans una adreça electrònica per canalitzar la recollida de suggeriments, propostes i aportacions sense perjudici del sistema normal de presentació al Registre General de l'Ajuntament.

b) De informació pública: S'obrirà un termini de un mes des de l'aprovació del present document i la seva publicació, als efectes de consulta del document i formulació de suggeriments, alternatives i opinions respecte als criteris generals i particulars.

c) De consultes a entitats: S'establiran sessions de consultes preceptives a les entitats sense ànim de lucre, associacions civils i agrupacions existents a l'àmbit territorial del POUM.